

NÉPÜNK

RESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
ORADEA
Kisváros István Völgye No. 4.
Telefon: 446.

ZSIDÓ HETILAP
Főszerkesztő: Felelős szerkesztő
WASSERSTROM SÁNDOR LEITNER ZOLTÁN

ELOFIZETÉSI ÁRAK:
Belföldön: Hitközségeknek és vállalatoknak
500, magánosoknak: egész évre 300, félévre
150, negyedévre 85 lei. Külföldön: 120-80, 45,
25 ck. 180, 95, 50 dinár. 25, 15 Pengő. 5 Dollár.

Balfourtól -- a londoni békepaktumig

Van valami fátumszerű abban, hogy bizonyos dátumok évtizedek, sőt évszázadok látványában is közeljutnak egymáshoz. Így volt ez már a régi zsidó történelem folyamán is és most valami érdekes jelentőséget kapnak az ilyen történelmi ismétlődések. 1917 november 2-án adta ki az angol kormány lord Artur James Balfour aláírásával azt a levelet, amelyet az angol külügyek irányítója intézett Rotschildhoz, amelyben kijelentette és leszögezte az angol kormány nevében, hogy amennyiben a világháború az antant hadseregek győzelmével végződik, úgy akkor Palesztinából zsidó állam lesz. Weizmannnak oroszlanérdeme van ebben, mert mint a manchesteri egyetem tanára, olyan hadiszert juttatott az angol hadvezetőségnek, amely lehetővé tette, hogy a hadiszériparban erősebbek lettek az antant-hatalmak. És ezért a mérhetetlen szolgálatért nem kért különülést, vagy pénzt Weizmann, hanem csak azt, hogy ismerjék el a zsidóság jogait Palesztinára. Ezt dokumentálta az a Balfour deklaráció, amely most lett 17 éves.

De arról is meg kell emlékeznünk, hogy egy oroszországi származású ismert nevelő, Vladimir Jabotinsky, amellyel szállott siker, hogy a nyugati zsidóság álljon nyíltan az antant mellé, mert a győzelem részükre bizonyos és követelte egy zsidó légió felállítását, amely megalakulása és kiképzése után el is jutott Palesztinába, hol vitázni harcolt az ország felszabadítása érdekében. Ő szervezte meg, nagyrészt keleti zsidókból, a zsidó légiót, amelynek történelmi érdeme van abban, hogy dokumentálta fellépésével, hogy a zsidóság vérért is hajlandó hullatni Palesztina érdekében.

Az azután tragikum a zsidó sorsnak, hogy ez a két kiváló férfi, Weizman és Jabotinsky az évek múlásával szembe állottak egymással.

Mert míg akkor Jabotinsky tettelessége és elszántsága döntőleg befolyásolta Weizmant, addig később a mérséklet politikájával hangoztatta, hogy csak békésen lehet az országépítést folytatni. Ebben igaza is lett volna Weizmannnak, ha nem ébredt volna a világ zsidó közvéleménye arra, hogy Anglia nem tartja meg adott szavát. Gyengíteni igyekszik a zsidóság kétségtelen történelmi és a mai időkben San Remóban a Népszövetség által elismert jogait. A mandatárius hatalom sok sok bünt követelt el a zsidó emigrációval szemben. Jabotinsky tetterősebb politikát követelt. Ő látta, hogyan hullott zsidó vér az ősi rögön, ő maga is vásárra vitte életét. Ő tudta azt az igazságtalan, de nagy motorikus erejű német mondást: Macht geht vor Recht! Erőt kell mutatni, elszántságot, mert kényeskedéssel, nyafogással nem lehet országot hódítani.

Mély szakadék választotta el a „hivatalos” zsidó cionista politikát a Jabotinsky-féle revizionizmustól. Főleg akkor kezdődött az ellentét még jobban fokozódni, amikor szocialista vezetés alá került a Cionista Világszervezet. A szocialisták, akik Marx emlíni nevelkedtek, azt hirdették, hogy mindent a gazdasági helyzet determinál. Tehát az arab proletár osztályhelyzete azonos a zsidó proletáréval. Viszont a zsidó tőkés egy huron pendül az arab effen-

díval. Így az elmélet. De mást mutatott a gyakorlat. Amikor a fajlátszabeli arab fűrről volt szó, akkor az arab nem akart tudni a zsidó proletárral való sorsközösségről. Viszont a zsidó tőkés is bizonyos tekintetben összeforrt az emigrált zsidó munkással. A vérségi kapcsolatok között gyakran és igazán adott sok tekintetben Jabotinsky nacionalizmusának.

Úgy látszott már az utóbbi években, hogy a két ellentétes nézet között áthidalhatatlan ellentétek vannak. A szocialista uralkodó párt nem érti majd meg soha Jabotinsky néha tulzó, de mindenkor nemes intenciójú nacionalizmusát.

És 17 év után csoda történt. Épen tizenhét évre rá kellett eszmélnen a szembenálló két zsidó tábor, hogyha világ, harcok és belső egyenlenségek lüzében fog elhamvadni minden energia, akkor a győzelem, a végső győzelem, a cinikus John Bull és a puszták vad fiai fogják megnyerni. John Bull, amely

cinikusan csak a maga hasznát és érdekeit nézi, vagy az arab effendi, a fellah val együtt, akik összefertanak, ha a kulturfőlényes alkotó zsidó munka gyümölcseit kell elrabolni. És mondhatni az utolsó percben békejobbot nyújtottak egymásnak a zsidó testvérek. Ben Gurion az Executive és Jabotinsky a revizionisták megbízásából békét kötöttek. 17 esztendővel a Balfour level után. Amely még csak a reményt ébresztette fel, csak egy álomképet varázsolt 16 millió zsidó elé. Hol volt akkor még Tel-Aviv? Hol a többszáz kolónia? Álomvilágban. De most, hogy a realitások világába értünk, amikor tényleges lett a szóból, ezerszer fontosabb, hogy minden zsidó erő összefogjon. *In én ani li, mi li?* Ha magam nem, akkor ki tegyen értem? Ezt mondta az Atyák tanítása. És ezt éreztük magunk is. Ezt érezték azok, akik békejobbot nyújtottak egymásnak. És ebből az összefogásból kétségtelenül áldás fog fakadni. Áldás a galuti zsidóságra és nagy ajándék a j'suvnak. Boldogok vagyunk, hogy 17 év jubileumát a cionista világ ezzel ünnepli meg. Méltóbbat keresve sem talált volna.

Az ó-királyságheli zsidóság történelmi útja

Irla: Dr. Klein Miksa (Cluj)

Azon alkalomból, hogy az U. E. R. nagyszabású ünnepségek keretében rövidesen megünnepeli fenállásának 25 éves jubileumát, akadémikusnak tartjuk, hogy Dr. Klein Miksa avatott tollából egy részletet közöljünk annak a hercikus küzdelemnek, amelyet az ókirályságheli testvérzsidóság folytatott egyenjogúsítása érdekében.

Elmult 15 esztendeje, hogy a történelmi sors rendelése folytán az erdélyi zsidóság román impérium alá és ennek folytán testvéri sorsközösségbe került az ókirálysági zsidósággal. De minő kevesen vagyunk akik ismerjük az ókirálysági zsidóság történetét! Minő küzdelmek mentek át nekünk, amíg 1925 március 28-án Dr. Stern Adolf parlamentári képviselő, a román zsidóságnak ez a legkiválóbb fia, — tutaradó lelkesedéssel felkiáltott: »Emanciparea! Și istorică! Cazul a căzut! Opera vieții mele este îndeplinită«. A constituție 133. §-a meg lett szavazva. Doctor Straucher cernaui és Zierel sohn chișenevi főrabbi parlamentári képviselők együtt jönnek ki az ülésteremből és hálálkodva, boldogan ölelik, keblükre Dr. Eildermant, akinek örök érdeme marad a 133. § kiverkedése, mert ezzel nemcsak a lecsatolt területeken élő zsidóság eddigi állampolgársági helyzete biztosított minden formalisztikus eljárás nélkül de a ókirálysági zsidóság közel 100 esztendő küzdelme is befejezést nyert.

A lecsatolt területek zsidóságának történetében itt kezdődik az új fejezet, az ókirályságinak pedig itt zárul le a régi fejezet. Ez alkalommal nem ismertethetem a román zsidóság hősiességét az emancipáció elnyerése végett, de hogy mégis némi képet alkothassunk magunknak az U. E. R.-ről és ennek irányzatáról, nagyvonalosságban érintenem kell az ókirályságheli zsidóság helyzetét. Az U. E. R. szerepét, jelenlegi helyzetét csakis ily módon fogjuk megérteni.

Az oknyomozó történelem igazolása szerint már Ladislau Bessarab idejében (1367) laktak zsidók e területen. Vlad Tepeș alatt jelentékeny kereskedést űztek a zsidók. Alexandru cel bun alatt már privilegiumokat is élveztek. Az 1552-es években a moldovai fejedelemség területén, a falvakban is letelepedtek és főleg lókereskedést folytattak. Az első kiűzés Péter, a szántó, fejedelemsége idején következett be, — de pár évre rá, már 1612-ben vissza hívják őket az elűzött területekre. A moldovai fejedelemség területén, az egész 17-ik században jó dolguk volt a zsidóknak és csak az oláh fejedelemség területén van üldözésben és zaklatásban részük. Egyházi szervezettel is bírnak, amelynek élén a Chachambasa áll, akit a fejedelem nevez ki. Az egyes községekben pedig a község élén a rabbik és a dajenek állanak. A fennmaradt statisztikák szerint pl. 1775-ben körül 4000 adófizető zsidó van nyilvántartva. A zsidók „evrei pământeni” benszülöttek voltak és csak később a nagy orosz pogromok idején szaporodik számuk az onnan menekültekkel.

Az 1848-as forradalom szelleme megmozgatta a két fejedelemség lakosait és itt is az egyenlőség, szabadság és testvériség jelszavaival indultak meg a nagy népi mozgalmak és ezekben a felhívásokban az itt lakó zsidóságnak is polgárjogi ígéretet, de a bojárok török és orosz segítséggel hamarosan elnyomták a szabadság mozgalmakat és megkezdődött újra a parasztság elnyomása és a zsidók üldözése is. De pár évre rá I-ső Cuza fejedelem 1864. január 1-én megígéri az ő üdvözlő zsidóknak, hogy a benszülött zsidókat jogokhoz fogja juttatni, mert szereti őket és alattvalói között nem tett különbséget a vallás miatt. Igéretét be is váltotta az 1864-évi községi törvényben, ahol már jogokhoz is juttatta őket. A nem-

zeti fejedelmek alatt általában jó életlehetőségei voltak a zsidóknak és csak 1866 után, a két fejedelemségnek Carol fejedelemsége alatt történetesen egyesülése után kezdődnek meg a zsidók politikai üldözései.

Bár 1866 július 28-án Carol fejedeleme levelet intéz Creintexhoz, amelyben írja: »Ezek az üldözések valóban szegyeteljesek és minden igyekezetemmel azon leszek, hogy ezek megszűnjenek. A zsidók teljes emancipációjának leglelkesebb hívét fogja találni bennem.«

De ígéretét nem tudta beváltani, — jóllehet az 1856-ban kelt konstantinápolyi konvenció XIII és XVII ik fejezetei a teljes vallásszabadságot, jogegyenlőséget biztosított mindkét fejedelemség lakosságának és csak az idegen hatalmak alattvalóitól vonja el a politikai jogokat. Épp ezért a bennszüött („pamanteni“) zsidóság is lelki megnyugvással fogadta ezt a konvenciót.

De a bojárak nem nyugszanak bele a szabadelvű alkotmánylevelekbe és sikerül is nekik két év múlva a párisi konvencióban kérészkölni, hogy csakis „a keresztény vallású lakosok élvezhetik a politikai jogokat“.

A parasztság általános elégedetlensége miatt 1864-ben új magánjogi kodex lép életbe, amely a zsidókra vonatkozólag a 9. és 16. §-ban a naturalizációs kérdés útján való polgárjog megszerzésének lehetőségét csillogtatta meg. De már 1866-ban az egyesített fejedelemség élén a Hohenzollern dinasztiból származó fejedelem van és a zsidóság újra reménykedik, hogy a polgárjogok sánca közé beengedik. A bojárak zsidóellenes uccai demonstrációkkal tiltakoznak az ellen, hogy a zsidóknak jogokat adjanak és hiába száll sikra érdekükben a nagy francia szabadságharcos, az agg Creintex, hiába száll sikra maga a kormány is, az alkotmányozó gyűlés a hírhedt 7-ik §-ban kimondja: »Csak keresztények lehetnek román állampolgárok«. A zsidók tehát idegenek (strein) lettek. A kik 5000 piaster vagyoni felmutatni nem tudtak »Vagabundok«-nak deklaráltattak.

Ez az állapot súlyos visszaesést jelent a nemzeti fejedelmek idejéhez képest és joggal állapítjuk meg, hogy az állami antiszemitizmus kezdete erre az időre esik. A helyzet jogilag az volt, hogy 1.6% (4272) volt naturalizált zsidó 2.2% (5859) idegen államalattvalója és 256.587 szárm. tehát 96.2% olyan honatlan zsidó, amely csak túrl személy volt, hiszen sem román állampolgársága, sem idegen állam protektorátusa alatt nem állott.

Ennek következménye volt aztán a nagymérvű kivándorlás az országból és egészen 1878-ig, a berlini konferencia idejéig ez az állapot állandósult is.

Az U. E. R. (pamanteni) joggal írja ekkor egy panasziratában:

»Dacára mindazon akadályoknak, amelyek nagymértékben megnehezítik a romániai zsidóság szabad fejlődését, mégis áldásos gazdasági és szellemi munkát fejtenek ki az ország fejlődése érdekében. Még sokkal nagyobb szolgáltatásokat tehetnének volna az országnak, ha nem olyan bánásmódban részesülnek, amely miatt sokan közülük kivándorlásra kényszerülnek«.

Ezt a panasziratot dr. Stern Adolf az U. E. R. elnöke a parlamenthez is benyújtotta és így érkezünk el a berlini konferencia idejéhez, 1878 június 13-hoz. Az okirólásági zsidóságnak itt új küzdelmes fejezete kezdődött az állampolgársági jogegyenlőségért.

Dr. Pogány József volt oradeai alpolgármester halála. Egy rendkívül derék, becsületos román intellektuel halt meg fiatalon, alig 38 éves korában és szíves kötelességünk a kegyelet hangján megemlékezni róla, mert mindég megértő, józan istápolója volt minden igaz emberi ügynek és szószólója a kisebbségeknek. Az oradeai Cujdu lyceum tanára volt, a nemzeti parasztpárti lelkes híve és mint ilyen egyideig Oradea város alpolgármestere. Temetése szerdán ment végbe óriási részvét mellett.

Egyre tart a terror az oradeai orth. hitközségben

Az oradeai (nagyvárad) orth. izr. hitközség november 4-én közgyűlést tartott. Egyetlen tárgya Kirsch Henrik főjegyző menesztése volt. A szabadságot főjegyző ellen folytatott több hónapos hajszának a főcélja az volt, hogy helyére az Ullmann család egyik tagját legyék és városszerte általános felháborodást keltsen, hogy a hitközség szolgálatából eltávolított Ullmann Ábrahám főjegyző egyik fi, aki Besztercéről hazaköltözött, mert ott nem volt megélhetése, most főjegyző akar lenni, stíja és hozzátartozóinak megbízásából. Mint a család exponense, annak érdekeinek megfelelően képviselné érdekeit az ország legnagyobb hitközségének ezen felelősségteljes állásában. Már lakása is lesz, mivel egy másik tisztviselővel szemben is azért kellett fegyelmet eljárás kérészkölni, hogy úgy az állás, mint az elhelyezkedés biztosítva legyen. Ezért kellett felfuji vádpontokkal ismét a hitközség egy régi tisztviselőjét elkergetni, minden jogalap és uzus ellenére. Ezért kellett újabb pamletekkel a közvéleményt megmegtárazni és a közgyűlés előtt az egyik Ullmann fiának rendőrkormányzóval együtt, karhatalmat a gyűlésterembe felvonultatni, mert az Ullmann-család egy lépést sem tesz rendőrség nélkül. Az Ullmann család szisztémája egyébként az, hogy hitközségi ügyeket csakis rendőrségi karhatalmon keresztül vezet, mert csak így képes minden jabbárzesű emberben a kritikát elfolytani.

A képviselőtestület tagjai közül sokan éppen a rendőri asszisztencia miatt, elkerülték a közgyűlési tanácsstermet, mert mély undorral tölti őket el az, hogy a templom környéke minden imádkozáskor és minden összejövetelkor egy ostromlott várhoz hasonló, ahol a megfélemlített emberek a terrortól elnémulásra vannak kényszerülve.

Kirsch Henrik sorsa feletti szavaztak. 22-en mellett, 24-en ellene és 25-en épen az említett indokból, távollartották magukat. De voltak olyanok is, akiket erőszakkal megakadályoztak jogaik gyakorlásában. Így rendőrségi beavatkoással megakadályozták a képviselőtestületet egy igen tiszteletreméltó talmudchacham tagját, a 72 éves Meisner Márkusz, volt hitközségi alelnököt, — aki egyébként a hitközségnél a legnagyobb alapítványok egyikét tette meg, — hogy a gyűlésterembe feljuthasson és votumát leadhassa. De a körülmények folytán ez érthető is volt, mivel a hiányzó 12 tag szavazata az Ullmann rezsim gonoszságait taán ép ellenkezőleg döntötte volna el, mint azt a képviselőtestületi tagok indolenciájára bázisozott javaslat óhajította.

Kérdezzük így is lehet-e olyan ember büdös, aki ellen a képviselőtestületnek egyharmada nyilatkozik csak meg, míg a kétaarmad többség részint nyíltan, részint passzív magatartással és erőszakkal távollartva, mellette foglal állást.

Mindez azonban mitsem használ, mert az oradeai orth. hitközségben egy családnak terrorja folytán helyet kell teremtenie az Ullmann-család existencia nélkül lebzselő ifjuságának. A család követeli és hitközségi exponensei keresztülviszik azt, ha kell rendőrségi segédlettel is. A vasárnapi közgyűlés is óriási terror jegyében folyt le és az Ullmann terrorlegények teljes működésben voltak. Több képviselőtestületi tag nem juthatott el, hogy szavazatával megnyilatkozhassék, mert a család akaratának érvényre kellett jutnia, hiszen a család egyik tagjának existenciájáról is van szó.

Fájdalmas, hogy jóízű emberek lassanként eltávolodnak, sőt menekülnek a hitközségtől a folytonos terror és erőszak miatt, amely az a látszatot kelti, hogy az oradeai orth. hitközség ez Ullmann család hitbizományává lett.

— Hazasság. Hirsch Rózsika a negresztí Ceiroth Mizrach vezető tagja és Diamant Mór, a Brith Hanoar Hamizrach helyi elnöke, máhó 21-én tartották esküvőjüket. A negresztí Mizrach ezuton is szerencse kívánatait tolmácsolja az ifju párnak.

— Sándor király zsidó hadsegédei. Párisi levelezőnk írja: A most elhunyt Sándor király tervbevett párisi látogatása alkalmából a párisi szefárd zsidó hitközség nagyarányú előkészületeket tett az uralkodó ünneplés fogadtatására. Oradea főrabbi, a párisi szefárdok vallási feje akarta a szerencsétlen sorsu uralkodót fogadni nagy szefárd zsidóüdvözlés élén. Mikor Oradea rabbi néhány hónappal ezelőtti Belgrádban járt, az uralkodó kihallgatáson fogadta. Ez alkalommal a rabbi ezeket mondta Sándor királynak: „Ön nem halom felséges uram, hogy őt hadsegéde közül kettő zsidó.“ Mire a király így felelt: „Ha tisztjeimet szolgálatomba hívom, sosem kérdezem meg egyikőt sem, mi a vallása.“

Autonom központi iroda Ruszinszkon. Uhorod—Ujvár. M gánertesülések szerint a prágai kultú zminiszterium jóváhagyta a ruszinszki autonom orth. központi iroda alap szabályait és az iroda ideiglenes vezetésével Dr. László Gyula uhorodi hitközségi elnököt, Fischgrund Sándor litkárt és Saidmann Osiást (Munkács) bízta meg. A ruszinszki zsidóság megnyugvással értesült a miniszter határozatáról és reméli, hogy ezzel végre nyugópo iri jutnak a ruszinszki zsidó hitközségek autonómiaji körül felkavart hullámok. Dr. László Gyula vezetése egyébként is garancia arra, hogy a központi iroda ügymenete a legjobban fogja szolgálni a ruszinszki hitközségek érdekeit.

— A ping-pong és a politika. Varsó. — A lengyel sportszövetség, a melyhez a zsidó egyesületek is tartoznak a német sportszövetséggel megállapodást kötött, hogy október 28-án a két ország ping-pong versenyzői összemérik erejüket. A Danzigban lefolytatott selejtező mérkőzéseken a zsidó sportolók kerültek ki győztesen. A lembergi Hismonea és a tarnowai Simson klub zsidó tagjai indultak el, hogy a német ellenfelekkel mérkőzzenek. A lengyel ping-pong versenyzők tehát kizárólag zsidó sportolókból állottak. — Bizonyos, hogy ezek a sportolók nem sok fényt és dicsőséget hoznak a zsidóságnak, még ha győztesen hagyják is el a verseny. Sokkal ónézetesebb és méltóbb lett volna, ha a zsidó sportolók megtagadják volna a Hitler sportolókval való mérkőzést. És a lengyel sportszövetség is megértette volna, hogy nem akarnak zsidó mérkőzni azokkal, akiknek országában a zsidókat kizárják a sportszervezetekből és az élet minden vonatkozásában megalázzák őket.

— Meghalt Johann Kremenetzky. Október 25-én Bécsben meghalt Johann Kremenetzky 84 éves korában. Johann Kremenetzky a cionizmus legrégebbi gárdájához tartozott Herzl Tivadarnak intim barátja és munkatársa volt. Kremenetzky a cionista mozgalomban évtizedeken keresztül vezetőserepet töltött be. Az első kongresszuson Herzl Tivadar, Oskar Marmorek, Leopold Kahn és O. Kokesch mellett a szűkebb intézőbizottság tagjai közé választották, amely tisztségét a 7-ik kongresszusig tartotta meg. Azután éveken keresztül az Akcion-komité tagja volt. A Keren Kayemeth megalakítása után Kremenetzky volt az, aki az alapot miniszterien megszervezte, 1907-ig vezetője volt a K. K. L. bécsi főirodájának. A praktikus cionista építésben is direct részt vett. A háboru után Tel-Avivban egy villamos szükségleti tárgyakat gyártó üzemet rendezett be és Boris Goldbergerrel együtt megalakította a „Silikat“ téglagyárat. Kremenetzky végrendeletében jelentős összeget hagyományozott a Keren Kayemethnek, a Keren Hayesodnak, a hiber egyetemnek és a bécsi hitközség jótékony alapjainak.

— Sir Herbert Samuel lesz India alkirálya. Az angol zsidóság beavatott körében úgy tudják, hogy a legközelebbi hetekben meglörtérik Sir Herbert Samuelnek, — a nagynevű zsidóliberális politikusnak kinevezése India alkirályává. Mint ismeretes, ezt a magas tisztséget már betöltötte zsidó politikus, lord Reading személyében.

— Kauftheil Ernő elvbarátunk a temesvári helyicsoportunk egyik vezetőoszlopa és Pollák Teréz urleány Oradeáról, folyó máhó 8-án tartották meg Oradeán egybekelési ünneplésüket. A B. H. Hamizrach Executívéja ezuton fejezte ki szerencsekívánatait.

METI GLOSSZÁK

Már az angol udvar is interveniál?

Távol áll tőlünk az a cél, mintha gunyolódni akarnánk a carei főrabbi állás betöltésének kérdésénél. Sőt mindenkor fájdalmasan állapítottuk meg, hogy mennyire elfajult a harc heve e rabbistallum körül. Legutóbb nagyobb cikkben arról írtunk, hogy zseniális külügyminiszterünk, Titulescu úr, kezelőorvosának intervenciójára interveniált, hogy a jelenlegi főrabbit Horovitz Ábist hagyják nyugodtan dolgozni. Most egy újabb intervencióról írhatunk, amely úgy hangzik, mintha Harun al Rasid meséi elevenednének meg. A chassidizmus tud csak ilyen régimódi meséket kitermelni. Ilyen „csodás” történeteket, amely néhány esztendő múltán, szombat esténként, a kis imaházak csendjében zümmögő mesévé lesz, amelyet száj-látva hallgatnak majd a fiatal chassid-csemeték és évszázadok múltán, mint valami csodát fog járni szájról szájra.

Az angol király nagyon beteg volt néhány esztendővel ezelőtt. Hónapokig élet és halál között lebegett. Ágya körül a világ legkiválóbb professzorai álltak, ami természetes is, hiszen az angol birodalom koronás uralkodójáról volt szó. Emlékeztünk, hogy egy ízben már oly súlyos volt állapota, hogy fia, a walesi herceg repülőgépen jött valamelyik kontinensről Londonba. És ebben az időben, ki tudja kinek tanácsára, távirat ment Saplancára is, a szpinker rebbehez, hogy imádkozzon az angol király életéért. A távirat megjött, a rabbi imádkozott és az angol király tovább uralkodik... Évek teltek-múltak (mint a mesékben) és a szpinker veje egy kis szerény erdélyi hílköztségben rabbi akart lenni. Egy tudós zsidónak nem elérhetetlen vágy és nem a karrier csucsponja Careiben főrabbinak lenni. Igen ám, de a csodák csak kifelé hatnak, befelé már nehezebb az eset, amikor egy olyan „csodás” emberrel kell szembeállni, mint a jelenlegi satumarei főrabbi. Most jön a reci prociás. Ha szpinker megmentette a King of Great Britain életét, illik, hogy a király mentse meg a carei rabbistallumot. Hogy-hogy nem (mint a mesében) valahogy megneszelte az angol király, hogy baj van a carei állás körül.

És valahol elindult a levél a romániai angol követhez, hogy érdeklődjék meg és ha lehet szóljon egy jó szót, a király nevében, a szpinker veje érdekében és felmutatták a királyi kabinétfőda köszönő levelét is, amelyet akkor írtak, amikor az angol király meggyógyult.

Titulescu után tehát az angol udvar is. Micsoda bonyadalom. — Micsoda csoda... és az egész világgal szemben, a diplomácia nagy-

mestereivel, a híres külügyekkel szemben áll: Teitelbaum Joél. Most már az angol flottával is szembeszáll. A hatalmas hadihajóktól sem fél a satumarei caddik. Nem fél, hogy egyszer majd megjelennek az angol dreagnout-hok a Szamoson és a 30 centiméteres kaliberű ágyúikkal célbaveszik a klauzi. Mert azt talán az angol király mégsem tűrheti, hogy intervenciója dacára is, ne a szpinkeré legyen a győzelem. Hogy Teitelbaum Joél egymaga legyőzze az angol flottát. Az angol flottát, amelytől az egész világ fél...

...és sötét csendes getto klauzok zugaiban fog szárnyra kelni a legenda...

...amikor az angol király harcolt a carei rabbi-állásért és amikor a satu-marei caddik pusztá kézzel felfordította az egész angol flottát...

...milyen csodák... niszim...

Hitler és a zsidó követek

Pár hónappal ezelőtt, amidőn a szovjet visszahívta berlini követét a zsidó Chintsukot, a sajtót egyaránt úgy méltalta ezt a politikai eseményt, hogy a szovjet német nemzetiszocialista körök intervenciójára cseréli fel követét. Valóban volt valami csendes guny abban a szovjet részéről, hogy éppen Németországba küldött zsidó követet és mintegy provokálta, hogy a Harmadik Birodalom vezérei illő tisztelettel hajoljanak meg az orosz kolosszus zsidó reprezentása előtt. Meghajoltak, mert muszáj volt, tisztelték, mert ha a zsidó Chintsuknak valami bántódása támadt volna, ugy a szovjeten eseti volna sérelem.

Amidőn azonban a szovjet visszahívta zsidó követét, úgy látszott, hogy az orosz kolosszus hajol meg a barnaing parancsa előtt. Elénk érdeklődéssel lesték tehát a magas politika képviselői, hogy kit nevez ki Oroszország Chintsuk helyébe berlini követnek? Mindenki azt várta, hogy most már valami fajliszta szláv kerül a szovjet berlini követségi palotájába. Mert ha a szlávok éppen nem is árják, de nem is számíták és ennek rendkívül nagy sulya van.

A berlini náci sajtó örömmámorban uszott. Elment a zsidó követ. Most már lehetett sértetelni, lehetett fejére olvasni zsidóságát, lehetett orgyilkos banditának is nevezni. A Harmadik Birodalom megszabadult a zsidó szovjetkövetől.

De jött az új kinevezés. És megérkezett a követ maga is. Neve: Sacharjewits Suritz, vallása: felekezetenélküli, fajl származása: zsidó.

Újra szemlél! Ez már nem volt többé csendes guny, ez már kiáltó demonstráció volt Hitler fajelmélete ellen! No igen, a szovjet megengedhet magának ilyen diplomáciai „kellemetlenkedéseket”. Mert ez nem volt már véletlen. A zsidó Chintsukot felváltotta a zsidó

Suritz. És Hitlernek és vezérkarának újra meg kellett hajtania fejét a zsidó követ előtt. Meg is történt. Épen a napokban folyt le hivatalos formában Suritz ünnepélyes fogadtatása. Disz-örség vonult fel a követ tiszteletére és Hitler a náci „előkelőségek” és a szovjet követség tagjainak jelenlétében köszöntötte a zsidó Suritzot a Harmadik Birodalom határain belül. Pompás volt minden, pompás...

Valóban a szovjet megengedhet magának ilyen diplomáciai kellemetlenkedést, amelytől a náci-arcukba szökik az árja vér... De bizonyos, hogy ettől a német zsidók helyzete nem javul meg, sőt talán még rosszabodik. Mert a szovjet kétségtelenül tiszteletreméltó gesztusa mögött újra fellángol a német antiszemitizmus tüze, amely Suritzban nem Oroszország, hanem a „zsidó” bolsevizmus követét látja.

Zsidó tragédia

Csak semmi páthosz, semmi szinezés és kommentár. Álljon itt maga a történet megrendítő valóságában.

Dr. A... Reinland-i orvosnak az 1914-es világháború előtt 3 életerős felnőtt fia volt. A legidősebb hősi halált halt már az első Páris ellen vezetett marsban. A második egy évvel később Champagne-ban esett el a harc mezején. A harmadik és legkisebb fia már nem került a frontra, mert egyetlen életben maradt fia volt a családnak. Alorvosi állást töltött be egy katonai kórházban. Dr. A... is hadiorvosi szolgálatoit töltött be, megsebesült és meglapta az I-osztályu vaskeresztet. Hat évvel a háború után a 60 éves rendkívül megviselt orvos átadta betegsegélyző-pénztári praxisát egyetlen fiának és nyugalomba vonult. Vagyona az infláció során teljesen odaveszett 1933 júniusán hivatalos uton közölték a fiatal Dr. A...-val, hogy mint nem árja, aki nem teljesített frontszolgálatot sem, nem töltheti be a betegpénztári orvosi állást. Elbocsájtották. Dr. A... hiába hivalkozott hősi halált halt két testvérbátyjára és megsebesült atyja frontszolgálatára. Semmi sem használt. Mennie kellett. Közölték vele, hogy csak akkor tarthatna igényt a praxisra, ha atyja elesett volna a háborúban. De az atyja még élt.

Dr. A... a 70 esztendőss aggastyán még élt és hogy megmentse fia existenciáját, újra szolgálataiba lépett. Muszáj volt engedni. Két fia halt meg, ő maga megsebesült, vaskeresztet kapott — itt már nem volt kibúvó. Az öreg Dr. A... ment, hogy dolgozzon, de már nem tudott. Fiát vette maga mellé, hogy helyettesítse és segítsen neki. Nem sokáig tartott. Feljelentés ment és most már kiutasították mindkettőjüket a betegpénztárból. Egy nem árja nem képviselhet szolgáltatban frontarcost — mondotta az indokolás.

Dr. A... családja most a szó pontos értel-

Montefiore Mózes csodálatos élete

A napokban mult el 150 éve annak, hogy Sir Moses Montefiore megszületett.

Csodálatos élet volt ez. Amikor meghalt, 101 esztendő volt. És ebből a 101 esztendőből pontosan 70 évet töltött jótékonyssággal. Hetven évig segítette a világ zsidóságát, mert szerencséjére, vagy inkább a zsidóság szerencséjére, már 30 éves korában visszavonulhatott üzletétől. Már maga a történet, amely ezt lehetővé tette, is érdekes. Ez a tény az akarat dicsőségét és a jószívűség diadalát jelentette. Mert a nagy adakozó királyok, császárok, szultánok barátja, ettől kezdve mindenkit segített, mindenkit fogadott, mindenki-vel törődött, ha az a legutolsó, a legszegényebb koldus is volt.

Az Adriai tenger mellett van Montefiore városka. Ide menekült egy sereg zsidó a spanyol ildözés elől. Ide költözött Montefiore családja is. Akkor még másképp hívták őket, de a nevüket a város után Montefiore-ra változtatták. Később Livornóba költöztek, ahol egyre gyarapodtak.

1752-ben Montefiore Mózes nagyapja Londonba költözött, mint gazdag ember halt meg,

17 gyermekét hátrahagyva. Ezek közül a leg-többre Josua Montefiore vitte, aki magas-rangu katona lett az angol hadseregben. Sok tudományos munkát is írt. De a többi gyermek is sokra vitte. Josef Eliás Montefiore is nagy vagyonra tett szert. Egyszer nagy utazást csinált és megtekintette ősei lakhelyét, Livornót. És utazás közben itt született meg Mózes Montefiore.

A fiatal Mózes Montefiore Angliában nevelkedett és amikor francia támadástól tartott Anglia, ő is jelentkezett katonának. A napoleoni hárcokban vitézségével tűnt ki Napoleon csapatai ellen. Mint kapitány lért vissza a civiléletbe. Montefiore magas, jó-alaku, csinos fiatalember volt. Csupa acélos akarat volt az egész ember. Bekerült az üzleti életbe és csakhamar vásárolhatóit magának egy helyet a londoni pénzbörzén.

1812-ben megnősült. Waley Cohennek, a világhírű gyapjúkereskedőnek a leányát vette el. Montefiore szefardi, felesége pedig askenázi zsidó volt. A bigott zsidók csodálkoztak ezen a házasságon, mert nagy szellemi önállóság és akaratere kellett, hogy tultegyék magukat az eddigi szabályokon, amely tiltotta a zsidóságnak eme két ága között a házasságot.

És ez a házasság hozta meg Montefiore szerencséjét, mert rokonságba került egy érdekes zsidó családdal, amelynek akkor még

nem volt neve: Rothschildnak hívták őket. Felesége testvérét ugyanis Rothschild Náttán vette el, aki később a legnevesebb alakja lett az öt frankfurti Rothschildnak. Montefiore öccse, Ábrahám, csakhamar feleségül vette Henriette Rothschildot, Náttán Rothschild hugát.

Nemsokára hatalmas üzleti összeköttetés fejlődött ki közöttük, ezek az üzletek a Napoleon elleni háborúval voltak összefüggésben Montefiore befektette az üzletbe egész vagyont. De sok pénzt keresett és volt neki lelkireje, hogy ebben a lázas, pénzszesző időben 30 éves korában teljesen visszavonuljon minden üzlettől.

Elhatározta, hogy élete hátralevő részét (még hetven évet élt) a jótékonysságnak fogja szentelni. Nagy rábeszélés kellett hozzá, hogy vagyonának egy kis részét fektesse be biztosítási részvényekbe és csak azért hajlott a rábeszélésekre, mert ezzel is segíteni akarta a kezdő vállalat kezdő embereit. A biztosítótársaság is bevált és Montefiore a hasznot és a visszakapott tőkét is teljes egészében jótékony-célra fordította.

Később a világ legelső gázgyárának adott pénzt, hogy ezzel a kulturát és a civilizációt szolgálja. És itt is pénzt keresett, a szegények számára.

Társadalmi életet kezdett élni, elvállalta zsidó intézmények vezetését [és bejutott a

mében: éheznek. Az öreg frontarcos már nem sokáig bírja. Rövidesen „hősi” halált hal majd a Harmadik Birodalom frontján. És egyetlen orvos fia jobb megoldás híján követni fogja atyját és testvéreit.

A páratlan Meinel kávé

Zsidó asszonyoknak szól ez a cikk. Azoknak a zsidó asszonyoknak, akiknek be lehet beszélni, hogy a „legsikkesebb” kalap ennél és ennél a masamodnénál kapható. Vagy a legjobb ruhát ez és ez a varrónő készíti. És akkor esküsznek rá. Ez általános emberi gyengeség, de — valljuk be — főleg a hölgyvilág hibája. Ugyanebbe a hibába esnek, amikor azt hiszik, hogy a legjobb kávé, vagy tea — a Meinel-féle. Pedig ez nem igaz. Csak gusz-tusos rendes üzletei vannak, körülbelül 400 az utódállamok területén és nagyban importál és szépen adjusztál. De nem jobb az árúja, mint bármelyik zsidó boltosénak. A különbség csak az, hogy Meinel egy horogkereszties cég, ahol egyetlen zsidó alkalmazott sincs. Csak a zsidók pénze kell. A „pali” zsidóké, akik hiába józanok, mégis sokszor bedűlnek a sok reklámnak. És hogy ez a dolog ismét aktuális vált, annak érdekes története van. Az oradeai Meinel fiók úgy látta, hogy megcsapant a zsidó vevők száma. Írt erre egy levelet a központnak, hogy ebbe az ügybe tenni kellene valamit. Erre a nagy Meinel igazgatósága leírt Oradeara (Nagyváradra), hogy adni kell egy nagyobb adományt a zsidó kórháznak és kérni tőlük egy chechsért arra, hogy a Meinel-cég nem is antiszemita. Erre természetesen a naiv olvasó azt hihetné, hogy ez sok pénzt érne a Meinel-cégnek. Mondjuk lejekben kifejezve vagy 20.000 leit. Legalább ennyit. Nos hát halljad Izráel és még és inkább Hebron viruló rózsái, zsidó háziasszonyok. A világ-hírű, 400 fiókkal de egyetlen zsidó alkalmazottal sem rendelkező Meinel-cég egy kiló (egy, sage und schreibe: egy kiló) teát ajánlott fel a zsidó kórháznak, mondjuk 150 le értékben. Ezért kérte a bizonyítványt, hogy ő nem antiszemita. Hát nem ez a legjobb bizonyítvány, hogy ott csupa „chochem” van, aki elgondolásában olyan koldusnak gondolta a zsidókat, akik egy kiló teáért eladják földi üdvösségüket? Természetesen refúzió lett a vége a nagylelkűségnek és mi újból ezek után komolyan írjuk és a zsidó lelkiismeret nevében parancsoljuk, hogy zsidó látogasson zsidó üzleteket, mert kap olyan szépet, olyan jót, olyan olcsót bármelyik zsidó cégnél, mint Meinel-nél.

Sárga folt és barna igazolvány

Ausztria kétségtelenül nem lép Németország nyomdokaiba a zsidóüldözés tekintetében. Ausztria nem honosítja meg azokat a barbár

és drasztikus intézkedéseket, amelyekkel Hitler vezette be uralmát. A kis Ausztria ezt nem is engedhetné meg magának, mert jól tudja, hogy ha vele szemben is olyan eszközöket alkalmazna a világ kulturközvéleménye, mint Németországgal szemben, nem bírna oly szívós ellenállást kifejteni, mint testvér-nemzete. Ausztria tehát egészen más utakon kísérletezik. Hivatalos sajtója ne közöl fulmináns antiszemita vezércikkeket, nem hangoskodik zsidóellenes szílamokkal, sőt Schuschnig kancellár épen a jogegyenlőséget hirdeti a zsidók felé is. Ezek merőben más eszközök. De amíg Németországban az elméletet fedi a gyakorlat is, addig Ausztriában más az elmélet és más a gyakorlat. A kis Ausztria kétszínűsködik. Azt mondja: minden osztrák állampolgár egyenlő, a gyakorlatban pedig leépíti az állam szolgálatából a zsidó tisztviselőket, elbocsátja a kórházi és betegsegélyzői orvosokat és az egész vonalon kifüstöli állásaiból a zsidókat. Mindezt csendben, halkán, finoman és az egyenjogúság jelszava mögött.

Az iskolákban ghetót állított fel. A zsidó gyermekek elkülönítve hallgatják az előadásokat. Ezáltal sem beszélnek az árja fajtisztaságról és a szemita alacsonyrendűségről, csak cselekszenek. A főiskolai hallgatók szövetsége, amely állami irányítás és támogatás mellett működik, igazolványokat bocsát ki. Az igazolványok feljogosítják az egyetemi hallgatókat az állam különböző képző és kulturintézetének ingyenes használatára. Az igazolványok színe: sárga. A zsidók azonban barna igazolványt kapnak. A barna igazolvány nemcsak színben különbözik a sárgától. A barna igazolvány tulajdonosa nem vehet igénybe semmit, a barna igazolvány tulajdonosa ha nem akar kellemetlenséget, jobb, ha nem is hívalkodik vele. Jobb, ha otthon felejt, vagy bedobja egy csatornába.

Az előtt sárga foltot kellett hordaniuk a zsidóknak, hogy már távolról mindenki megismerje és elkerülje őket. Ausztria azonban nem brutális, Ausztria kerüli a feltűnést és a sárga igazolványokat a keresztény hallgatóknak adja. A zsidóknak barnát adnak. A kis Ausztria taktikázik és sárga folt helyett, barna igazolványt ad a zsidó ifjuságnak. Ezek a barna igazolványok azonban épen úgy égetnek, mint a sárga foltok és épen úgy kiáltanak igazság utáni mint a ghetók nedves és penészes falai.

Az Erdélyi Kishitelbank és Takarékpénztár-ak munkaközössége f. hó 4 én vasárnap délelőtt és délután tartotta meg Oradean nagyfontosságú gyűlését *Borgida József* elnöke alatt, amelynek részletes ismertetésére és lefolyására legközelebbi számunkban visszatérünk.

legelőkelőbb társaságokba is. Szoros barátságba került a clarencei herceggel, aki később IV. Vilmos néven Anglia királya lett. Ugyancsak összeberátkozott Kent hercegevel, a későbbi Viktória királynő apjával is. Akkoriban IV. György uralkodott Angliában, akinek csak egy leánya volt, akit a belga király vett feleségül. A király testvérei nőllenek voltak és gyorsan megházasodtak, hogy a trónöröklést biztosítsák. Kent hercege egy leinigeni hercegnőt vett feleségül. És feleségével a hercegnő németországi birtokára költöztek.

Amikor Montefiore meghallotta, hogy Angliától távol él Kent hercege, eszébe jutott saját livornói születése és a sok apró baj, amely az Anglián kívüli születésből reá származott. Kijelentette a hercegnek, hogy gyermekük csak akkor tarthat igényt az angol trónra, ha Angliában látja meg a napvilágot. A herceg és felesége rögtön Angliába utaztak, éppen idejében érkeztek, mert rögtön megszületett Kensingtonban a kis hercegnő, aki tizenhét évvel később, mint Viktória királynő foglalta el Anglia trónját.

A fiatal hercegnő gyakran találkozott Montefioreval és kislánya Montefiore gyermekeivel. Amikor Viktóriát királynővé koronázták, Montefiorenak magas tisztsége volt, ő volt London főbírója. A királynő ekkor lovaggá emelte. Ez 1837-ben történt. Amikor 1840-ben keleti utazásáról visszatért a királynő,

megengedte, hogy nemesi címet válasszon magának. 1846-ban báróvá nevezték ki. Montefiore címere nagyon érdekes volt. Virágok között libanoni cédrusok állottak, felül e felirással: Jeruzsálem, alul pedig héber betűkkel ez a három német szó: „Denke und Danke”.

Mint már említettük, London főbírója volt. A választás nagy zavarba hozta London városának vezetőit, mert az eskü keresztény szerződés között szokott lefolyni. De azért megtalálták a módját, hogy Montefiorenak ne kelljen olyan esküt tenni, mint az addigi főbíróknak. Mint London legelső ura, egyetlen kivégzést sem hagyott jóvá, mindig megtalálta a módját, hogy a halálraítélteknek megkegyelmezzenek. És állandóan rendezett gyűjtéseket a szegények számára, amelyeknél mindig ő adta a legnagyobb adományt. Szerették és becsülték őt a keresztény főpapok is, így például London hercegérseke gyakran volt vendége. 1833-ban már zsinagógát alapított és mellé hatalmas zsidóiskolát létesített. Ő maga fizette az összes alkalmazottakat, rabbikat, tanítókat. A zsinagóga és az iskola látogatása díjmentes volt.

Hétszer utazott a Szentföldre, legutóljára 91 éves korában, 1875-ben utazott Jeruzsálembe. Mind mindig, ezáltal is nagy jótékony alapítványt tett. Olyan ünneplésben részesült, mint amilyenben még senki a Szentföldön.

A csehszlovák igazságügyminiszter mondja:

„Az állam érdeke, hogy gazdaságilag erős és életképes zsidó polgárai legyenek”.

Berehovo Beregszász. Az elmúlt héten magas vendége volt Beregszász városának. Dr. Dérer igazságügyminiszter érkezett Rosypál Ruzsinszki kormányzójának kíséretében. A polgármester üdvözlő szavai után, Hirsch főrabbi a zsidó küldöttség élén üdvözölte a minisztert. A főrabbi amidőn rámutatott a ruszinszki zsidóság föltétlen loyálisására, megígérte szavakkal ecsetelte a zsidó tömegek súlyos gazdasági helyzetét. Dérer miniszter különös figyelemmel hallgatta a főrabbi szavait, majd megragadta a főrabbi kezét és azt hosszú válasszal áltt szüntelenül tartotta. Meleg hangon köszönte meg a főrabbi üdvözlő szavait.

— A kormány tudatában van annak, — mondotta Dérer miniszter, — „hogy zsidó polgárai teljes loyaltással viseltnek a köztársasággal szemben. Személyében is nagybecsűll a zsidóság érték s kvalitásait és munkásságát. Nemcsak a zsidóságnak hanem a kormánynak is az az érdeke, hogy gazdaságilag erős és életképes zsidó polgárai legyenek, akikre mindenkor számíthat a csehszlovák köztársaság. Kérem Önt főrabbi ur — fejezte be beszédét Dérer miniszter — közölje hittel, hogy a kormány midég kész a zsidóság minden jogos kívánságát teljesíteni és sérelmeit orvosolni”.

Dérer miniszter a főrabbival szemben tanusított feltűnő szívélves magatartásával, a nemzsidó lapok is élénken foglalkoznak. Hirsch főrabbi a látogatást követőleg nagyszabású beszédet tartott a Republika fernállásának 16. évfordulója alkalmával. Templomi szónoklata alatt jelen voltak a hatóság képviselői is. A főrabbi megkapó szavakkal méltatta Masaryk elnök érdemeit a csehszlovák államalapítás érdekében.

— A Histadruth is elítéli a haifai zavargásokat. *Haifa.* — Lapunk elmúlt heti számában beszámoltunk arról a botrányos összetűzésről, amely a baloldaliak és revizionisták között folyt le. A verekedést a Histadruth tagjai provokálták, akik megtámadták a revizionisták zárlkörű gyűlését. Az összetűzés, amelynek több sebesülte volt, általános felháborodást keltett az egész jisuvban. A Jewish Agency palesztinai Executívja is hivatalos nyilatkozatban itéli el a zavargásokat, mint akik aláássák a jisuv békéjét. Maga a Histadruth, baloldali munkásszervezet amelynek tagjai kezdték meg a verekedést, nyilvános közleményt bocsátott közre, amelyben éles szavakkal bélyegzik meg a kilengéseket.

Messze földről jöttek zsidók, hogy ruhájának szegélyét megcsókolhassák. Egy zsidó költő himnuszot komponált tiszteletére.

A zsidók polgárjogainak e lelkes harcosa cionista volt. Cionista volt, még mielőtt ezt a szót valaki is ismerte volna.

Nem írt könyveket, nem hagyott látható művet maga után és neve halvány emlékezet volna már, ha a zsidó Palesztina nem állított volna neki élő emléket. Palesztina megőrizte legrégebb előharcosának nevét. Uccák, koloniák, városnegyedek viselték.

Montefiore hétszer járt Palesztinában és egyik megindítója volt az első településeknek.

Halála után egy új zsidó vezértípus jelent meg, ki folytatta a művet: a zsidóság ujhdásáért, az országért és az emancipációért. Nem a másoktól kapott egyenjogúsításért, hanem a nép saját erején és szervezetén épülő egyenlőségért. Herzl Tivadar volt. Egy másik zsidó típus, új zsidó típus. Megtestesítője annak a kornak, mely vele kezdődött a zsidó nép történetében, de amelynek egyik előharcosa éppen Montefiore volt.

Palesztinában szegényházakat, iskolákat, kórházakat létesített. Hogy Edmond Rothschild báró, aki most halt meg, istápolla Palesztina szegényeit, az is halhatatlan emlékü nagybecsijának, Mózes Montefiorenak köszönhető...

Erdélyben a legrégebbi idő óta ismert
ZIMMERMANN szövetnek nem kell reklám

Minden fogyasztó tudja, hogy Románia
egyik legjobb minőségű szövetét a

ZIMMERMANN TESTVÉREK

sighisoarai posztógyára készíti

Felkérjük tehát az igen tisztelt fogyasztó
közönséget, hogy vásárlásainál a
ZIMMERMANN-féle szövetet kérje.

Bessarabia zsidó központjában

Pogromáldozatok sirvárosában

— Iasi-tól — Chişinău-ig —

Iasitól, a moldovai fejedelemség régi fővárosától, Chişinăuig (Kisenev) alig három óra hosszúra tart az út gyorsvonaton. A fizikai távolságnál azonban nagyobb a lelki távolság, amely a két várost egymástól elválasztja. Iasi még Európa, Chişinău már nem az. Iasi, igen csinos, kies fekvésű, rendezett nagyváros, olyan, amilyen sok van a világon, tehát nem sok eredetiséggel rendelkezik. Ezzel szemben Chişinău a nyugateurópai szemlézőnek, sokkal több eredetiséget nyújt, mert egész más, mint a többi városok. Nem keleti-bizánci, hanem sajtószerűen orosz típus. Hosszu ideig tart, míg az állomástól a városba érkezőnk, amíg feltűnnek a falusias girbe-görbe házak. De nem e házak, hanem a kis egyemeletes, művészes esztétikával felépített „lakásbarakok”, ahogyan nevezni lehet őket, ezek adják meg Kisenev sajtószerű arcát.

Chişinăuban még mindig a kétnyelvű szisztéma van használatban; a román és az orosz. Kisenev minden lakója, ama hivatalnokot kivételével, akik később költöztek a városba, beszél oroszul és orosz újságokat is olvas. De nagyban tanulnak románul is, úgy, hogy igen gyorsan a román szó. Van azonban Chişinăuban még egy harmadik nyelv is használatban: a jiddis. Mert Chişinău Bessarabia zsidó központja is. A város 130.000 lakója közül 80.000 zsidó.

A temetőben.

Harmincegy esztendeje már annak, amikor éppen az orosz husvét beköszöntöttek a pogrom dühöngött Kisenevben. Ekkor hallott a világ először Kisenevről, de soha senki sem felejtette el azóta nevét. Mélyen belevészte magát a világ zsidóságának emlékezetébe. Ezért utunk elsősorban a temetőbe vitt, ahol az 1903-as és 1905-ös évek pogromjainak áldozatai fekszenek. Ez az út a zsidó temetőbe az „ismeretlen katonai sírházhoz” vezetett.

A pogromtaktika, — nem árt ha emlékezünk rá, — a mi „felvilágosult” időkben sem igen változott. Mindig ugyanaz a játék ismétlődik: a helyi sajtó heves antiszemita izgatásba kezd. Ez tart addig, amíg a néplélek teljesen meg nem „érik”. Ha aztán kitör a szenvedélyek vulkánja, akkor a hatóságok vagy lábhoz rakott fegyverekkel szemlélik az eseményeket, vagy „tehetetlenül” állnak az elszabadult erőkket szemben. Ha végül mégis rászánják már magukat a beavatkozásra, akkor rendszerint már késő. Akkor az áruházak már ki vannak fosztva, a lakások össze vannak rombolva, férfiak, asszonyok és gyermekek sebesülten és holtan fekszenek a rombolás nyomában. Hogy a hatóságoknak a kisenevi pogromban igen nagy szerepük volt, passzív magatartásuk

miatt, azt a pogrom per egész világosan bebizonyította.

A chişinăui temető, ez a mérhetetlenül nagy sirváros, amely már több száz éve fekszik a város határában, rideg benyomást kelt. Résztlenül fekszik a kök mellett, mintha maguk a halottak igyekeznének mindkét oldalra egymáshoz, hogy védelmet leljenek az ellenséges élő világgal szemben. És a orthodox rítus szerint nincsen egyetlen fa, egyetlen bokor és műretek rajzok, vésett képek a temetőben és a sírköveken. Egy körülhatárolt helyen 108 sirhant csoportja fekszik, a pogrom áldozatainak sírjai. A sírok közepén emlékmű, amely alatt a megszenteltetett Tóra-tekercsek maradványai fekszenek. A temető nem az örök béke benyomását kelti, hanem kiáltó intőjelként hirdeti: Ime így bánik ember az emberrel.

Bessarabia főrabijja.

Az ember legnagyobb ellensége maga az ember — mondja a főrabbi. Egy bölcs, ősz patriarcha. Olyan imponáló megjelenés, mintha egy Rembrandt metszetből lenne kihalva. Majdnem két emberöltő óta hirdeti az Igét. 28 évig Ukrainában működött, 25 éve Chişinăuba él. Tanítója, tanácsadója, vezetője hitközségének. Neve: *L. Zirelsohn* főrabbi-szenátor, Bessarabia főrabijja.

Noha a gazdasági helyzet Bessarabiában rendkívül nyomorúságos, mégsem tudta teljesen demoralizálni a chişinăui zsidó hitközség belső életét. Itt még mindig fénylenek a tekintetek és innen még mindig büszkeséggel teli örömmel lehet jelenleni: Kisenevben, minden külső nyomás és szükség ellenére fejlődő kulturális élet tapasztalható. De így volt, ez régebben is. 1816-ban alapították az első zsinagógát. A Haszkala mozgalom nagy visszhangra talált ebben a városban, az első világi iskolát 1838-ban létesítették. Ma számos zsidó iskola van, közöttük egy leány továbbképző iskola, frankfurti minta szerint egy orthodox világi gimnázium. Népkonyhák gondoskodnak a szegény és elhagyatott gyermekek meleg ellátásáról.

Gazdasági reménységek.

Chişinău, az egykori igen fontos kereskedelmi központ Oroszország és Románia között, Jasi javára most jelentéktelen hátravárossá lett. Gazdaságilag vigasztalan a helyzete. A zsidó lakosság, amelynek egykor kezében összpontosult a kereskedelem, igen nagy szükségét szenved. Chişinău azonban új lendületet vár az orosz-román diplomáciai és kereskedelmi kapcsolat felvételétől. Kisenevben új reménységek kellnek szárnyra . . .

Megelégedett nép él itt Bessarabiában.

Élvezik a szép estéket, amelyeket a fényes Alexander korzó még szebbé tesz, örülnek a mának és nem kutatják a holnap titkait. Széles nagy utcák szelik keresztül a várost, nincsenek sötét utcácskák, tiszta és sugárzó minden. A fák már hullatják sárga leveleiket . . .

Csodálatos, hogy milyen szeretettel csüggy minden chişinăui polgár városán. Elfelejtik minden gondjukat, elfelejtik a szegénységet és nyomort, ha esténként a város előkelő negyedének kies fekvésű fasor-korzóján fénylő és távolbavésző tekintettel végig sétálnak . . .

R. E.

Liptószentmiklóstól — az „S. Fischer Verlag”-ig

Aki valaha is érdeklődött a német irodalom iránt és nem csak a könyv díszes címlapját nézte meg, hanem alaposan érdeklődött a könyv tartalmán túl például a könyv kiadója iránt is, az meg kellett, hogy lássa azt aényt, hogy nem volt a német irodalomnak nagy alkotása, amelyen kiadóként szerényen ne az „S. Fischer Verlag” állott volna. Így szerényen S. Fischer. Természetesen azt még Németországban sem kutatták, még a Kaiser idejében sem, hogy miképpen lett S. Fischerből az óriási német könyvtermelés első kiadója, mecénása, vezére és irányítója.

Most meghalt S. Fischer. 75 éves volt és nem emigrációban halt meg, — csodák csodája — hanem Berlinben. Őt nem gleichschaltolták, mert érdemeit nem tudták még a terrorlegények sem kicsinyíteni. Igaz, hogy sok mályára ítelt német könyvnek szülője volt Samuel Fischer, viszont Gerhard Hauptmann felfedezője, (az író „hálát öl” a temetésén is résztvevő) összes műveinek kiadója is volt. Igen, ez a szerény, művelt és nagyszerű ösztönös ember volt évtizedeken át a német irodalom felfedezője és istápolója. És nem éreztelen az, hogy évtizedekkel ezelőtt Samuel Fischer Liptószentmiklósra indult el nagy útjára. Ott hon Liptószentmiklósra szűk volt a horizont, elvagyódott a kis felsőmagyarországi városkából, ahol apja egyszerű csót kereskedő volt. Micsoda szedületes út, a kisváros szerény hajlékából a berlini Bülowstrasse 90 számú palotáig, ahol egy óriási vállalat hirdette világszeret a szerény zsidóember szentálítását. Fischer neve márka volt, a legjobb márka. Fischer zászló volt, amely körül a legkiválóbb német irodalmi tehetségek csoportosultak. Fischer legnagyobb erénye az volt, hogy tudta, kiket kell felfedezni. Kik érdemlik meg. Többet tett a német kultúráért és irodalomért, mint ezer Hitler és tizezer Göring. Ez volt az igazi világraszóló propaganda a németiség érdekében, amelyet a szerény, alacsony, kis Liptószentmiklósra elszármazott zsidó csinált. És ha a náci-sajtó két sorban is emlékezett meg most róla, azért neve tovább fog élni a könyvek első oldalán, „S. Fischer Verlag”, mint a sok barnainges, lovaglopálcás, ordító és pogromozó náci vezér.

Ha Bucureşti-be érkezik szálljon meg a

Hotel Imperial-ban

Calea Victoria 49.

A királyi palota szomszédságában.
Ujjonnan átalakítva. — Olcsó árakkal.

Japán dumping rádió

Különlegesen selectiv. 19 hallgató állomással

3000 lei

Megtekinthető vasárnap délután 3—4-ig,
vagy naponta este 9—10-ig.

Comp de Voiaj și Tourism
CLUJ, P. M. Viteazul 40. Etaj 1.
Telefon: 865

Közvetlen a Gara Nord szomszédságában

Hotel IMPĂRĂTUȚII TRAIAN (Terminus)

szálloda

București, Calea Griviței No. 177. Telefonok: 3-5214 és 3-0069

Az erdélyiek találkozóhelye Bucureștiben!

Elsőrangú szálloda, felvonóval, központi fűtéssel és meleg vízzel minden szobában. A szálloda egész személyzete beszél magyarul és németül. — A bérszolgálat minden vonat érkezésénél a pályaudvaron van és díjmentesen szállítja a vendégeket podgyászát

Egy erdélyi hitközség minta-fejlődése

A címben nem szörendi hiba ez szíves olvasó: minta-fejlődése. Mert egy hitközségről emlékezünk meg, amelynek fejlődése mintaszerű és ez kétszeres örömmel tölti el azokat is, akik hirt adnak róla, aminthogy örövendő kell mindenkinek, aki bizonyos mértékben „jólakott” már a sok hitközségi veszekedéssel és azaz a dekadenciával, amely jellemzi csaknem valamennyi erdélyi, cseh szlovákiai hitközséget.

Az erdélyi száz-tenger közepén Medias (Medgyes) mint az erdélyi nagyipar egyik centruma ismeretes. Erre alkalmassá teszi az, hogy a földgáz-vidék centrumában fekszik, így igen olcsó energiaforrása van és már régidők óta, mint külön iparosok ismeretesek az ottlakó zsidók, szászok és magyarok. Nagy textilgyárai, bőrgyárai, üvegyárai vannak és még sok más üzem. Mediason aránylag nem sok zsidó család lakik. Alig 100-150 család, akik szorgalmas produktív tagjai az ottani társadalomnak. Természetesen megosztódik gazdasági tekintetben ez a moroknyi zsidóság is, van közöttük gazdag, jómódu, kispolgár és proletár. De békésen együtt működnek a hitközség felvirágoztatása érdekében. És hogy nem a számbeli arány határozza meg azt, hogy egy hitközség milyen erőfejlesztésre képes, annak iskolapéldája éppen a medgyesi zsidóság, amely a hagyományok alapján áll és ennek szellemében dolgozik a zsidó múlt ápolása és a zsidó jövő, tehát az ifjúság nevelése tekintetében.

Minta-fejlődése abban található meg legjobban, hogy semmi adóssága nincs. Ellenében a legelőbb hitközséggel, amely sokszor fuldoklik a terhek alatt. Viszont azt mondhatná valaki erre, hát ha nem alkotnak, nincs miért adósságuk legyen? És éppen itt van a „minta”. Mert ez a kis hitközség az utóbbi néhány évben sokat és maradandót alkotott. Egy gyönyörű kétemeletes betonból épült modern épületet emelt, amelyben koncentrálni van mindaz, ami a zsidó közösség életében mulhatatlanul szükséges. Ragyogó iskolatermek a leghygienikusabban és legmodernebb szellemben építve és amellel a legkonzervatívabban vezetve. A Talmudtörvény is itt van. Ide rendezik be a hitközség modern pászkasütődjét.

Itt vannak elhelyezve az összes hitközségi funkcionáriusok lakásai is és a hatalmas épületkomplexumban elhelyezett modern fürdő befejezése is néhány hónap kérdése csupán.

Természetes az ilyen fejlődés nem magától adódik. Nem „jön” csak úgy, kell legyen egy agilis, időt fáradtságot, pénzt nem kimélő vezér, akinek szívügye egy ilyen hitközség mintaszerű kiépítése. És a mediaszi zsidóság nak szerencséje van, mert Citron Benjámint elnök személyében egy fiatal, de rendkívül agilis elnökkel dicsekedhet, akinek nevéhez fűződik majd talán az az építethon ornans, hogy sikerült megalkotni a legmintaszerűbb vallásos hitközséget — adósságmentesen. Citron Benjámint azonban nem nyomorította meg a hitközség adózó polgárait és nem az ők amugy is életgondoktól rokkadó vállalkait terhelte meg. Ellenben kihasználva kitűnő külföldi összeköttetéseit, onnan szerzett nagyobb adományokat és alapítványokat, úgy hogy a gazdag nyugati zsidóság pénzével sikerült tető alá hozni ezt a mintaszerűen szervezett és külsőségeiben is impozáns hitközségi épületet. Egy hitközség, ahol jelentőségéhez mérten foglalkoznak a gyermeknevelés kérdéseivel, ahol Havas Sámuel igazgató vezetésével ki-

lünő pedagógusok végzik a nevelés rendkívül fontos feladatát.

Citron Benjámint életének főmottója a zsidóérzés. Nem úgy cselekszik, ahogy a sablon rasekolok szolták. Megadni a hitközségnek ami a hitközségé és a magánélet megint más. Ő a magánéletben is százperentesen zsidó ember, vallásosságában de még lakásának berendezésében is mindenütt zsidó motívumok vannak, aminthogy vitrinjének ezüstjei is sokszázéves zsidó művész munkák gyűjteménye.

Egy mintaszerű hitközség elnöke Citron Benjámint és ezért a babér őt és munkatársait illeti. Az iniciatív erő nála van és tud vele élni. Boldogok vagyunk, amikor ilyenről is hirt adhatunk, a sok baj és hiba közepette.

Disznózsírral vagy anélkül

Régebben elképzelhetetlen lett volna, most azonban minden lehetséges. Lehetséges az, hogy ezernyi szegény vallásos zsidó család élmezése Podkarpátska Russban és Szlovákiában, vagyis jobban mondva egész Csehszlovákiában veszélyeztetve van. Egyszerűen azért, mert a cseh kormány — nem rosszindulatból — kiadott egy rendeletet, amely szerint mostantól kezdve az agrárius érdekek védelmére a margarinhoz 5 százalékos disznózsírt is kell vegyíteni. Így tehát tréffá válna a margarin, ami zsidó háztartásokban is csaknem nélkülözhetetlen. Két nagy csehszlovákiai margaringyár évenként, ortodox rabbik ellenőrzése mellett körülbelül 300 vagon margarint készített a zsidó lakosság részére. — Most egy külön gyár felállításáról tárgyalnak, amely a zsidó lakosság szükségletét lesz hivatva ellátni és kérni fogják a kormányt, hogy ennél a gyárnál tekintsen el a disznózsírral való vegyítéstől. Az agráriusok viszont megakarnak állapodni a zsidókkal, egy margarin-szerződéssel, de azt kérik cserébe, hogy a jövő évi parlamenti választásoknál a zsidók támogassák őket. Így lesz a szegény zsidó egyik tápláléka politikai paktum tárgya és hogyha nem akar 5 százalékos (!) disznózsírt enni, akkor oda kellene szavazzon, ahova a cseh agráriusok előírják. Margarin, mint politikai eszköz. Micsoda idők és milyen perspektívák...

Kérjük mindenütt az „ALBA-IULIA” antiszeptikus pipere szappant

Kézmosáshoz használjuk az olcsó és kiváló minőségű medve védjegyű „URSUS” szappant

Gyártja: Breckner János r.-t. Alba-Iulia

Ha én nem segítek magamon, akkor ki és ha nem ma, akkor mikor. (Hillel)

Minden zsidó,

aki az egyenjogú, az öntudatos és mindenki által tisztelt ember utjain akar járni,

minden zsidó,

aki a világhosszú harcol és életkedvét megakarja őrizni és aki a zsidó sorsközösség híve,

minden zsidó,

aki nyíltan akar beszélni a nemzsidó világhoz, aki állszemérem nélkül, öntudatos nyíltsággal keresi az érintkezést a külvilággal,

minden zsidó,

aki hisz a zsidóság végtelen jövőjében, hivatásában és Palesztina megújításában,

minden zsidó,

aki támogatni akarja öntudatos harcunkat az antiszemizmus ellen, aki támogatni akar bennünket a reakció sötétség, korrupció ellen,

minden zsidó,

akiben él a tradíció szelleme, aki hajlandó együtt venni velünk a minden oldalról támadott zsidó frontot,

az FIZESSEN ELŐ A NÉPÜNK-re, mint a legelterjedtebb magyar nyelven megjelenő zsidó lapra.

Megjelent a „Világfergetegben” című regény

Most, amikor a sötét horizontra vetődik egy újabb világháború rémsége, újból kísért a nemrégiben végetért nagy világháború emlékezések, memoírok, regények formájában. A világháború eddig is gazdag irodalmát gyarapítja az a regény, amely most hagyta el a nyomdát, hogy elinduljon hódító útjára. Háborús regény, meg hadifogoly történet. Egy egyszerű közkatonára szemüvegén át nézve a dolgot. Egy régi honvéd katonáén, aki zsidó is. Így zsidó szemmel és zsidó szívvel éli át és érzi a kegyetlen világfergeteg viharát, amely elviszi Kína határáig, miközben pokoli szenvedéseken megy át Szibéria hómezőin és belső Ázsia steppéin. Haász Kálmán ma szegény satumarei kereskedő és addig érlelődött benne a sok élmény, amíg könyv alakban megírta és bizonyos, hogy a könyvpiac őszi szenzációja lesz. Haász Kálmán 300 oldalas regénye át meg át van itatva zsidótárgyú epizódokkal. Telített zsidó szívvel leírja, hogyan fogadták őket, a szegény katonákat a galíciai zsidó virosok lakói, mennyi testvéri érzéssel és messzi Vladivosztozkban sem feledték el egy percre sem, hogy a zsidó sorsközösség tagjai. A fogolytáborok retentő életét is megírja és amint hazafelé jövet Egyiptomban is miként kerül zsidó milliőbe és barátja hogyan kerül Palesztinába. Zsidó szív és érzés liktet a regényben, amelyet különben a „Napló” c. oradeai napilap már folyóiratokban közölt is.

A könyvhöz előzőt lapunk felelős szerkesztője Leitner Zoltán írt, amelyben jellemzi a világfergeteg erejét, amely íróvá tette Haász Kálmán zsidó katonát is, aki igen élvezetes formában írta meg a maga színes élményeit. A könyv kapható a szerzőnél Haász Kálmánál Satumaren. Ára 60 lei. Megrendelhető lapunk kiadóhivatala útján is.

Késnélküli borotválkozáshoz csakis

„LEVANTE-POWER”

borotválóport használja.

Szagtalan, hygienicus, biztos hatásu.

Ügyeljen a márkára:

„LEVANTE-POWER”

HIREK

„Népünk” cikkeinek utánnomását csakis a forrás megjelölésével engedjük meg.

Naptár 5695

Péntek: Kiszlev 2, november 9.
Szombat: Kiszlev 3, november 10.

Heti szidra: תולדות

Heti háflóra: משא דבורה

Szombat kezdete:

üzlet bezárás 4.35
gyertyagyújtás 4.40
Istentisztelet kezdete 4.45
Szombat befejezése 5.45

Meghalt a „báró”

A zsidó nem tartozik a hálás népek közé. Ha valaki dolgozik — többet dolgozhatott volna a köz érdekében. Ha pénzt adott — többet adhatott volna. Az örök elégedetlen, az örök reklamáló, az örök hibakereső. Igen ez vagyunk mi. De most az egyszer elhallgat a szó és sok zsidó szem lesz könnyes. Mirt meghalt a „báró”. Edmund Rotschild halt meg Párisban 90 esztendőskorában. A leghíresebb Rotschildok egyike. Az a Rotschild, aki szórta a pénzt a legproduktívabb célokra. Aki akkor volt már Cion önfeláldozó hive, áldozója, amikor még Herzl nem indult el útjára. Az, hogy az alapokat lelehelte rakni, kezdetben kizárólag annak a Rotschildnak volt köszönhető. És ő ment a domok után, mint például a másik báró: a Hirsch, a valahogy csodálatos intuícióval megérezte, hogy hova kell önzetlenül is pénzt elhelyezni. Pedig a koloniák mindvégig deficitel dolgoztak. Minden évben szánálni kellett őket. Megkellett venni a termést? Jött a báró és megvette. Nem volt forgóelőke: adott a báró. A báró évtizedek alatt fogalom lett. „Hanadiw” volt általában a neve (a nagy adakozó) vagy egyszerűen — a báró. És sokat tett Palesztináért. Adott hozzá saját zsebéből 100 millió aranyfrankot és ha le kellett tenni, akkor felkésített is. A Rison le cion-i borpincék, szőlőszőlő megteremtése Palesztinában, illetőleg újjáteremtése mind az ő nevéhez fűződik. A báró most meghalt. Patriarchális korban. Nagy veszteség ez a zsidóságra, mert hiszen jótékonyági irodája Párisban minden szegény számára nyitva állott. És Palesztina egy igen lelkes, végzetlenül áldozatkész mecenását vesztette el. A bárót megbecsüli majd örök időnkig különben báláljan népe. Még az elégedetlenek népének is eleget adott. Nevéhez, nimbuszához méltóan. Eleget eszmében, pénzben, energiában. Meghalt a „báró” és mi könnyel ejtünk érte, mert igaz zsidó, nagyszívű filanróp mulott el vele...

Három hazugság egy lélegzetre.

Nürnberg. Streicher lapja, a „Stürmer” legutóbbi számában foglalkozik Sándor jugoszláv király elleni merénylettel, amelynek kapcsán a bővelkedőket szögezi le: „1914-ben a zsidó Princip ölte meg az osztrák trónörökösöt, hogy elbáborítsa Európát. Ennek a zsidó merényletnek 2 millió halálos áldozata volt. A zsidók most Sándor király meggyilkolásával újra világháborút akartak életre hívni. A legutóbbi zsidó világgongresszuson Hitler ellen is merényletet készítettek elő. Már egy név is van forgalomban, akit megbíztak a merénylet elkövetésével és az összeget is megszavazták a tett elkövetőjének.” Egyetlen lélegzetre három hazugság. A továbbiakban Streicher újra megismétli azt a rágalmat, hogy a Röhm-féle összeesküvést is zsidók szervezték meg. Jellemző, hogy Rosenberg, a külügyi hivatal vezetője is megerősíti Streicher rágalmaival és ő is a zsidókat védelmezi az összeesküvés értelmi szerzőinek.

Münchmeyer lelkész és a papi hivatás. Berlin. Münchmeyer lelkész igen ismert alakja volt már a Hitler előtti antiszemitizmus mozgalomnak is. Hitler uralomra kerülése után a lelkész ur zavartalanul fejlethette ki működését. Minduntalan a zsidó fajtalanságáról papolt, a zsidó erkölcstelenség ellen emelte fel tiltakozó szavát. Nos ezzel a Münchmeyer lelkész történt az alábbi eset: Emdenben a kórházban feküdt egy pap leánya, aki alieseti operáción esett keresztül. Münchmeyer lelkész

Látogassa meg Bucurestiben a „Luvru” Szállodát

Str. Carol No. 4. (szemben a posta központtal.) — Telefon 307-92.
Teljesen ujonnan átalakítva, a legmodernebb kényelem. — Szobák már 80 leitől kezdve. — Telefon — Fürdő — Hideg-meleg víz.

annak leple alatt, hogy papi hivatását meg teljesíteni, felkereste a leányt kórházi szobájában és azon a címen, hogy megadja a gyógyuló seb állapotát, fajtalanokdni kezdett a fiatal leánnyal. A leány fejlejtést tett az erkölcstelen lelkész ellen, akit elmozdítottak azonnal állásából, mielőtt a kórház személyzetének tanuvalomása alapján is kiderült, hogy Münchmeyer valóban elkövette a terhére rótt cselekményt. Azóta Münchmeyer már kizárólag csak a hillerista propaganda szolgálatában áll és úgy tünteti fel magát, mint a zsidók martírját. Münchmeyer természetesen most is a fajtalanságot és erkölcstelenséget rója fel a zsidóknak...

— Jomkipur előtt foglaltak le egy zsinagógát. Még Jomkipur előtt történt a ruszinszkói Bylk-i községben, hogy két munkácsi adóvégrehajtó megjelent a helység zsinagógájában és a hitközség 600 koronás adóhátralékának fejében lefoglalták az összes székeket, padokat és asztalokat. A hitközség 200 korona törlesztést már felajánlott, azonban a végrehajtók a teljes összeg kifizetését követelték. Minthogy a hitközség ennek nem tudott eleget tenni, a végrehajtók elszállították a lefoglalt tárgyakat és magukkal vitték a zsinagógában talált imakönyveket és gyertyatartókat is, bár a lefoglalt értékek a végrehajtási törvény értelmében nem foglalhatók és el nem szállíthatók. A végrehajtó közegek tulkapása miatt dr. Goldstein Angelo zsidópárti képviselő interpellált a csehszlovák pénzügyminiszternél és kiemelték különösen azt, hogy a végrehajtás pontosan a legnagyobb zsidó ünnepek előtt lett fogalnosítva, úgy, hogy a hivek az ünnepek alkalmával magánlakásokból voltak kénytelenek a zsinagógába székeket szállítani. Goldstein képviselő kérdést intézett a miniszterhez, hogy mit szándékoznak tenni, hogy a jövőben hasonló dolgok meg ne történhessenek?

— A török kormány a spanyol zsidóság nyelvhasználatára ellen. Konstantinápoly. — A török kormány felhívására, a „Dumhuriyet” vezércikkben foglalkozik azzal, hogy a köztársaság területén élő kisebbségi nemzetek körében a török nyelv használatát alig van elterjedve. A lap cikkében különösen a zsidókat támadja. „Az ilyen megérthetjük — írja a felhívatalos ha egy görög, vagy egy örmény nem beszél törökül és saját nemzetiségének nyelvét használja, de élesen el kell ítélnünk, ha egy zsidó nem törökül, hanem inkább spanyolul, vagy más európai nyelven beszél. Nem szólnánk semmit sem az ellen ha a zsidók is nemzetük nyelvét, a hébert használnák, elviselhetetlenek tartjuk azonban, hogy sem a saját, sem pedig az ország nyelvét nem beszélik.”

— Református létére körülméltette fiát. Budapest. — Egy Sváb nevű budapesti magántisztviselő, okirathamisítással vádoltan a törvényszék előtt állott, mert dacára annak, hogy ő és felesége is református vallásúak, fiát circumcizióval felvételre a zsidó közösségbe. A vádolt azzal védekezett, hogy nem vétett semmit sem. Az egész azért történt, mert öreg anyjának nem akarta elárulni, hogy ő kitért, felesége pedig nem zsidó — s így tehát, amikor a fiu született, az anyja kedvéért felvételre a zsidóság kebelébe. A törvényszék felmentette, mert bebizonyosodott, hogy az anyakönyvi hivatalban szabályszerűen, mint reformátust jelentette be az újszülöttet. Hogy azután miképpen intézte el a circumcizió ügyét az izr. hitközségnél, azt nem kutatja a bíróság.

— Mehetnek-e lengyel zsidók Biro-Bidsánba? Varsó. Dr. M. Peker, a „Jeas” zsidó emigrációs társaság elnöke moszkvai látogatása alkalmával felkereste az Ozet és Komzet vezetőit, akikkel tárgyalásokat folytatott a lengyel zsidóság egy részének Biro-Bidsánba való letelepítése érdekében. Moszkvai vezető körök azonban kijelentették, hogy jelenleg és közlejövőben semmi lehetősége nincs annak, hogy lengyel zsidók Biro-Bidsánba vándorolhassanak. Biro-Bidsán az orosz zsidók telepítése számára készült. A külföldi zsidóság telepítése csak akkor jöhetne szá-

mitásba, ha külföld megfelelő eszközzelke alátámasztaná és előkészítené ezt a letelepítést. Ezzel szemben az „Agro Jud” társaság amely a lengyel zsidók Biro-Bidsánba való kitelepítése céljából alakult, olyan nyilatkozatot adott ki, amely szerint mérvadó moszkvai körök engedélyezték a lengyel zsidóság egy bizonyos hányadának Biro-Bidsánba való telepedését. Az „Agro Jud” vezetői egyébként rövidesen Moszkvába utaznak, hogy tisztázzák a kérdés körül felmerült nehézségeket.

FIGYELEM!

Tíz finom cigarettá elegendő csomagolásban

12 Lei

A GIGARETTA NEVE?

UNIREA

12 leiért 10 UNIREA cigarettát kaphat szép dobozba csomagolva. Az UNIREA CIGARETTÁK nikotinmentesülve vannak, szopóka nélkülük, alakjuk nagy és elegáns. AZ UNIREA CIGARETTÁK megőrzik illatukat és egyesítik magukban a legfinomabb cigaretták ízét és aromáját, amellyel, hogy NIKOTINMENTESEK.

SZIVJON UNIREA CIGARETTÁT!!

דור דורים

חבור הלכתי להפריא כולל קונטרסים על סוגיות הש"ס. מצויר עם הסכמות של גדולי הדור מתברו ההג עקיבא גראונער שלימ"א ראב"ד דק"ק קלויזענבורג ת"א.

להשיג אצל סוכן דספרים מר

ANTON ROSENZWEIG Librerie Cluj.

Lei 200 מכורך

מחרו: איימבורך Lei 150

בתור ובמדה: בולמה מתאמת

מוסדי ת"ת וישיבות פומביות מתבטחים לפנות ישר אל המחבר

GLASNER AKIBA Primarbabin Cluj.

זיכברו את דספר — כנגד תשרום דמי המשלוח — ועד הישיבה בתנ"ס.

E Z U S T menorák gyertyatartók, serlegek, evőeszközök, Templomi kegyeszek, bármily művészi kivitelben legolcsóbb árban.

Gyártása és eladása:

„Tacamul”

ezüstáru gyárban CLUJ, Strada Gen. Neculcea No. 6.

Pintér & Co. (Weisz)

Tükörgyár és üvegcsiszolda.

Kül- és belföldi üvegnagyraktár,

Arad, Str. Ioan Calvin 39

Az erdélyi zsidóság legkedveltebb találkozóhelye Bucurestiben

KATZ orth. כשר restaurant BUCURESTI, Str. Carol 36. I. em.

Nagyszerű vételalkalom!

Raktárain át szervezése miatt

az összes őszi és téli kabát- és ruhaszöveteket,
selymeket mosókelméket és vászonárukat

rendkívül olcsó áron adom el!

BIRÓ

divatárúháza

CLUJ, Calea Regele Ferdinand 11-a

Kulturorthodoxia vagy nemzetiorthodoxia?

Írta: Müller Henrick

A „Népünk“ főszerkesztője, régi harcosa a cionizmusnak, a legutolsó számában félreverte a harangokat, vagy mondjuk zsidóul, megfújta a sófárt: Veszélyben a kulturorthodoxia! És keserves sirámokkal igyekezett a szívekre hatni, hogy ébredjenek és lázongjanak a sors ellen, amely ránehezült a kulturorthodoxiára. Én megérem a szerkesztő ur lelkét: ő maga a pusztuló kulturorthodoxiának egyik legkifünőbb terméke, nem csoda ha vissza sóvárogja annak szép napjait. Azonban szíves engedelmevel különvéleményt jelentek be: *a kulturorthodoxia pusztuljon el, mert e sorsát megérdemli. A kulturorthodoxia idejét multa akkor, midőn a zsidóság világszerte nemzeti öntudatra ébredezett, amikor nemzeti célokra törekszünk, országos zsidóság, — országközi, sőt világzsidóság problémáival foglalkozunk.*

A kulturorthodoxia Németországban és Magyarországon fejlődött egymástól függetlenül. Ha fejlődésének és munkájának eredményét, a német vagy magyar kulturorthodox családok és egyént összehasonlítjuk a lengyel, litván vagy amerikai „konzervatív“, vagy chassidikus zsidóval, megismerhetjük a kulturorthodoxia fény- és árnyékoldalait. A zsidó nemzeti ébredés előtt uralkodott a sötétségben a kulturorthodoxia mint világitó szövének mutatja a zsidóság helyes útját, felragyogván a nemzeti zsidóság napja, elmondhatjuk a Talmuddal: „srágá batihará mai ahané?“ Napfénynél minek a gyertya?

A kulturorthodoxia a zsidóságot mint vallást fogja fel, a zsidó egyént pedig vallásos életre törekvő, hagyományos vallási ideálokkal telített egyénnek tekint. A zsidó középkorban, amely alig száz éve, hogy véget ért, ez helyes felfogás volt. A kulturorthodoxia tovább megy, amidőn belátja, hogy a XX-ik század zsidója honpolgári életet is él és — vannak kulturigényei. A magyar orthodoxy a kulturigények kielégítését a honpolgári és gyakorlati élet szükségletét szerinti engedte meg; a németországi orthodoxy ezzel szemben a kulturál öncélnak tekintette. Ezzel szemben nem akarták tekintetbe venni, vagy nem is értették, hogy a XX-ik században, amidőn a népek nemzeti öntudatra ébredtek, a zsidó egyénnek éppen úgy, mint más nemzet fiának, nemzeti érzéseit is ki kell

élni, nemzeti kulturális igényei is vannak. Midőn a cionista mozgalom szelei felkavarták az európai zsidó ucca porát, a kulturorthodoxia úgy látta, hogy a nemzeti törekvéseket a vallással össze nem egyeztetetheti. Ugyanakkor pedig a zsidó vallás, a Tóra, a „Tarjag Micvót“ és az európai nemzeti műveltség között igenis megtalálták az összeegyeztelést és az egyensúlyt.

Mit eredményezett a kulturorthodoxia?

Fiaink és leányaink, kiki abban az országban, ahol lakott, megtanulták különösen az uralkodó nemzet nyelvét, megismerték annak irodalmát, lelkükbe oltotta az uralkodó nemzetnek nagy történelmi és kulturális ideáljait, jártasak lettek annak történelmében és régi-ségeiben, lelkesedtek annak zenéjéért, irólért, költőjéért, képzőművészetéért. Ez volt az egyik fele a „kulturorthodoxia“ nevű szintézisnek. A másik fele pedig a szigorú vallásosság volt és a Tóra tanulmányozása. Hogy ez összetételben mi volt több, kultúra vagy orthodoxy, az attól függött, ki töltötte éveit a jesivában vagy a közéleti körökben. A leányoknál, akik „mentesek“ a Tóra tanulásától, természetesen a „kultúra“ adta a lélek tartalmát, az „orthodoxy“ nagyon kevés volt.

Az orthodox zsidó ifjunak a zsidóságból csak az jutott, ami a templomban és bethamidrasban megtalálható. Imaköny, chimes és machzór, minján és derása, Rav, Chazan, Samas („Rechas zsidóság“) A zsidó középkorban, ez nem volt hiba, mert az akkori zsidónak nem is volt több lelki igénye. No meg hozzájárult a Talmud intenzív tanulmányozása, amelyhez egy egész élet is túlrövid. Azonban jelenlegi századunkban sajnos az ifjuság profán, világi és nemzeti kulturéletet is akar élni. Az élet és a kulturorthodoxia iskolái és elvei tenitották erre. És itt ezután alakult ki az asszimiláció az a csodálatos keveréke a zsidó vallásossággal, amely még mindig dusan burjánzik a német és magyarnyelvű zsidóság berkeiben. Reméljük, hogy akad majd szatirikus, egy zsidó Moliere, aki kipellengérezze a Galulnak ezt a jóltáplált és jóltöltött termékét. Addig is nézzünk a tükörbe és állapítsuk meg: *A zsidó ifjunak szabad lelkesedni a román vagy magyar nemzet ideáljaiért, azonban, ha a zsidó nemzeti törekvésekbe akar résztvenni — ez vallásellenes; kinosan ügyel*

nek a román és német nyelv grammatikájára, nehogy „megbántsák“, a héber nyelv tanulása tilos vagy fölösleges. Büszkélkednek fiaink nyelvtudásukkal, általában a román, magyar, német és francia nyelv, de a héber nyelven beszélni — ez „cionizmus“. Lelkesen szavalják Adyt, Kosztolányit, Eminescut és Muresant — de Csernichovskyt, Bialikt, Lamdan héber költeményeiről még csak nem is hallottak. A műveltebbek órákhozát kalimpálják, vagy éneklnek a klasszikus zenét és a legújabb szonokat, de Idelsohn, Cunzer, Goldfaden stb. zsidó melódiáit nem ismerik. Lelkesedhetnek fiaink s leányaink Deák Ferencért, Kossuthért, Cogalniceanuért és Gogáért is. de Barkochba, Reb Joschmann, Alroy Dávid és Herzl hidegen hagyják őket. Tehát a kulturorthodoxia engedélyez, sőt nyújt kulturát, de csak idegen nemzetét. Olyan kulturát, amely tartalmában és szellemében teljesen ellentéte a Tóra kulturájának. A zsidó nemzeti kulturát, amelyet ezer szál fűzi a Tórához, a kulturorthodoxia nem akarja befogadni.

És midőn a háboru után az új generáció lelkében eltompult a vallásos érzés, — a Tóraladás csökken, mi maradt a kulturorthodoxia „második“ nemzedékében? Emlékek, csupa emlékek, de nem élő zsidóság. A nem talmudchochem, egyszerű zsidót, vagy a nőket, kik nem tanultak Torát és vallásos meggyőződésük lazább lett, vajjon mi kösse a szigorú orthodoxyhoz és a zsidó hagyományokhoz?

Tehát: pusztuljon a kulturorthodoxia, a zsidó hagyományhűség és asszimiláció furcsa keveréke. Adjon helyet a nemzeti érzéssel és törekvésekkel átitatott új orthodoxy. A zsidó nemzeti kultúra és nemzeti önérték képesek lesznek hidat verni az európai műveltség és a Tóra kulturája között; az igazi zsidó kultúra a Tóra talajából sarjadzott, a zsidó lélek évezretek és évszázadok rétegeződnek benne. A nemzeti orthodoxy, amelyet most csak a Mizrahi nemzeti alapon álló vallásossággal képvisel, hátortalanul és hatás nélkül foglalja el a kulturorthodoxia helyét a hitközösségekben és mint ifju tilán, legyőzi majd a sötétség szellemét.

— Dr. Harsányi Jenő, a marámu-reş-megyei tanács alelnöke Bucureşti-be költözött. Azoknak az embereknek az életében, akik idejüknek és képességeiknek jelentős részét a köz szolgálalába állítják, minden jelentősebb momentum a köz életére is kihat. Dr. Harsányi Jenő ügyvéd azon emberek közé tartozik, akik életüknek jelentős részét a köznek szentelik és minden jelentősebb változás az ő életükben a közéletre is érzéketli hatását. Harsányi Jenő előbb Dejen, majd Felsővisón élt. Mint jogász is tekintélyre tett szert és mint harcos zsidó férfiú is egyik oszlopa a zsidó nemzeti mozgalomnak és általában minden komoly zsidó ügynek. Tanulmányi éveiben a budapesti Makkabea köréhez tartozott, ahhoz a körhöz, mely uttörője és elcsapata volt a magyar nyervterületen a cionista mozgalomnak. A Makkabea tradíciót vitte át életébe és közéleti munkásságába. Ugy Dejen, mint Felsővisón uttörője volt a cionizmusnak és egyik előharcosa a Zsidó Pártnak. Mindig konzekvensen kitartott ezen a vonalon. Most Bucureşti-be költözött és ott folytatja ügyvédi tevékenységét. A marámarosi zsidóság, melynek egyik vezetőegységisége volt, egy hátor és odaadó harcos veszt el vele. Harsányi Jenő azonban Bucureşti-ben is olyan odaadással fogja szolgálni a zsidóság ügyét, mint eddigi életében. Marámarosban alelnöke volt a megyei tanácsnak és többször kellett feltűnést keltő különböző memorandumaival és tervezeteivel. Bucureşti-ben folytatni fogja áldásos működését és ugyis mint ügyvéd, ugyis mint zsidó közéleti férfiú egyik ügyvivője lesz a zsidó érdekeknek és jogoknak.

— Jobb családból származó 40 éves ortodox fiatalember benőtülne egyszerűbb házhoz, hol megélhetése biztosítva lenne. Leveleket H. O. jelígre e lap kiadóhivatalába kérek.

Szt. László

Az erdélyi

„Brith-Hanoar-Hamizrachi“

hivatalos lapja

A mi mellékletünk

A „Népünk“, mely eddig is félhivatalos lapja volt az erdélyi Mizrachinak és főszerkesztője, Wasserstrom Sándor, a Mizrachi mozgalom régi és kipróbált harcosa, mindig készen állott arra, hogy a vallásos nemzeti zsidóság mozgalmát támogatásába részesítse. A „Népünk“ ezuttal is tanujelét adta a Mizrachi mozgalommal szemben való megértésének, amidőn készséggel állítja lapjának hasábjait a vallásos alapon álló nemzeti ifjuság rendelkezésére. A „Népünk“ havonta egyszer két oldalt, de ha szükség lesz rá, úgy többet és többször is átenged számunkra, hogy azokon keresztül ismertessük meg az erdélyi zsidósággal problémáinkat.

„Hátóra möchazereth áchré áchszánjá“.

Öt évvel ezelőtt létesült a vallásos-nemzeti zsidóság eme tribünje a „Népünk“-ön keresztül. Ma, a melléklet útján, a Mizrachi ifjuság visszatér régi-új tribünjéhez, a „Népünk“-höz. E mellékleten keresztül akarunk szólni a „Népünk“ olvasóinak tizezeihez. Közelebb akarjuk őket hozni ügyünkhöz, a vallásos ifjuság ügyéhez.

Azzal a kéréssel fordulunk elvbarátainkhoz és írógárdánkhoz, hogy küldjenek be cikkeket és közleményeket a jövűvel és mozgalmunkkal kapcsolatos összes vallási problémákról, amelyeknek szívesen adunk helyt mellékletünk hasábjain. Kérjük összes csoportjainkat és elvbarátainkat, hogy rendszeresen küldjenek be híreket és közleményeket a szervezetükben előforduló eseményekről, hogy ezáltal is kibővíthessük mellékletünk hirtovátát,

Az új munkaperiodus elé

Elmúlt a hosszú nyár, amikor a szervezeti élet stagnál — indokoltan, vagy idokolatlanul. Belépünk az új munka-év periodusába, új és megújított munkakedvvel. Összes legutóbbi Pögischáinkon megjelöljük a szervezet további munkájának alapvonalait. Széleskörű munkaprogramot dolgoztunk ki minden munkágazatban. Szervezet és propaganda, chalucit, nevelés, kultúra, kkl., saját alapunk stb., melyek hivatalva vannak szervezetünk életét és tevékenységét megszilárdítani és kiszélesíteni. Ezt a munkaprogramot kell most realizálni.

De egész munkánk alapja, úgy anyagi mint erkölcsi tekintetben nem azon tevékenységben rejlik, amelyet a központ a csoportok érdekében fejt ki, hanem éppen fordítva, amit a körzet, a csoportok, a központ érdekében

tevékenykednek, az egész mozgalom fejlődése érdekében, azáltal, hogy minden komoly és áldozatkész emberüket a mozgalom szolgálatába állítják. A csoportokért és a csoportok erejével tudja csak a központ végezni azt amit végez. A csoport az, mely kötelezi a központi vezetőséget, hogy szélesítse ki munkakörét és a csoport az, mely a központ és a mozgalom léteinek és erejének forrását képezi. A szervezet belső kiépítése és megerősítése, növeli befolyásunkat legjobban kifelé. Lehetséges-e, hogy akárki közülünk-közületek kivonná magát abból, hogy erejét, lelkesedését és tehetségét a mozgalom szolgálatába állítsa?

Legyen mostani munkaperiodusunk gazdag tettekben és eredményekben ne csak kívánságokban.

Erdély cionistái hol vagytok?

Igy van ez Erdélyben, hol a cionizmus vámszedője a szó. Ők itélkeznek egy 25 éves cionista fölött. És mikor jól elintézték dolgukat, tovahaladnak, mintha semmi sem történt volna.

Az erdélyi Mizrachi mozgalom nemrégiben elbucszaltatta elnökét, Rottenberg Józsefet, ki véglegesen Erecz-Jiszráélba költözött. Az erdélyi szervezet nevében, Ráth Efraim vezérünk bucsuztatta el, az erdélyi Mizrachi Executivjének elnökét. Felsorakoztatta az elnök érdemeit, méltatta személyét és rajta keresztül propagandát fejtett ki a Mizrachi eszmének.

De nemcsak Rottenberg József elnökünk bucsuztattuk akkor, hanem az erdélyi Mizrachi mozgalom megteremtőjét, vezérünket, mesterünket és tanítónkat is, Ráth Efraimot, ki ugyancsak allijázása előtt állott. Dupla volt a fájalmunk, hogy egyszerre két vezért veszít el, az erdélyi Mizrachi mozgalom.

Ráth Efraim! Ki nem ismeri őt, az erdélyi cionisták és nemcionisták között. Ott láttuk őt, minden konferencia tribünjén sikra szállni, az erdélyi cionizmus érdekében. Keren Hajjeszod és Keren Kájjemeth meetingeken, ő volt az előadó, a lelkesítő, a kísérő, a gyűjtő és minden.

És 25 éves fáradhatatlan munka, küzde-

lem és áldozatkészség után, végre ő is elérte azt a pillanatot, hogy abba az országba költözzön, amelyért egy egész életet áldozott fel.

De vannak Noél urak, kik jiddisül és németül nem értenek de értenek ahhoz, hogy megrágalmazzák Ráth Efraimot, hogy Rottenberg bucsuztatóján, kkl. ellenes propagandát fejtett ki. (Megjegyezni kívánjuk, hogy a kkl. Máramarosba propaganda céljából olyan embereket küld ki, kik nem tudnak jiddisül és németül). És a rágalom fülekre talált. A temesvári Palesztina Hivatal letiltotta Ráth Efraim certifikálját, míg tegyelmi-bírósg elé nem áll. A tények bebizonyosodtak. A vádak alaptalanoknak bizonyultak. Noél ur pedig sajnálkozását fejezte ki, mintha semmi sem történt volna.

Hogy az igazat bevalljuk, Noél ur rágalmaszásán egyáltalán nem csodálkoztunk, mert hiszen amugy sincs más szerepe, az erdélyi cionista mozgalomban. De annál inkább csodálkoztunk azokon, kik ezen vádaknak és rágalomnak helytadtak.

És kérdezzük?

Erdélyi cionisták, Ráth Efraim küzdőtársai hol vagytok?

Vagy talán már ennyire süllyedtünk?

Herzlnek is ez volt az elgondolása

Ő is a zsidó nyomoron és az antiszemitizmuson keresztül teregette meg az Altneulandját. Ő is úgy gondolta, amikor báró Hirschet és báró Rotschildot kereste fel, hogy a gazdagok a pénzt adják és a szegények pedig, az energiát, az erőt. Országról-országra látogatott el, hogy szemtől-szembe megismerkedjen a zsidó nyomorral, a zsidó szenvedésekkel és fájdalokkal. Ez volt Ő, Herzl, az igazi zsidó vezér. zsidó szívével és zsidó lelkével.

Ma már más szelek fujnak. Különösen Erdélyben. A Herzl-cionizmust — szalon-cionizmus váltotta fel. A temesvári Lloyd sor falai között keresik a zsidó nyomort. És ha vannak olyanok, kik a zsidó nyomor közepette élnek és a törvényesség keretein belül igyekeznek és próbálkoznak enyhíteni a zsidó nyomoron, akkor igazságosan, vagy igazságtalanul elgáncsolják, lehetetlenné teszik őket.

Nem szívesen váltalkoztunk mi ezen feladatra, mert tudtuk jóelőre, hogy irigyelni fogják tőlünk, amennyire ez már irigylésre méltó. a zsidó nyomoron enyhíteni, a zsidó nyomor De türehetet ensége és tarthatatlansága kötelez.

Tudjuk eléggé jól, hogy vannak hivatottabbak erre és szívesen átengednénk nekik a babérokoszorukat.

De lássuk csak, mit történt tulajdonképpen?

Arthur Hanike, a Keren Hajjeszod palesztinai igazgatója Temesvárra érkezett. Sorozatos előadásokat tartott és azt mondotta: „Óvakodjunk a konjunktura cionistáktól“.

A szomszédos Csehszlovábiában is úgy történt, hogy Katzenelsohn, Karlsbadban nyaralt. A ruszinszko cionista vezérek leutazták hozzá és megzavarták nyári pihenését azzal, hogy 8 napra lehozták Ruszinszkóba, a cseh Máramarosba, hogy bemutassák neki a máramarosi zsidó nyomort. Lejött. Faluról-falura látogatott el. Megismerkedett a nyomorban sanyalódó produktív zsidó paraszttal. És látogatásának meg volt az eredménye. Kiszközött 50 certifikátot a Jewish Agencytől, a ruszinszko zsidó családok számára. 35 certifikátot már meg is kaptak, melyekkel e héten indult Palesztinába 314 ember Románián keresztül. 35 zsidó család és 314 zsidó sorsán enyhítettek. Nem csináltak belőle nagy felhajtást. Mert, hiszen ez a feladata a zsidó vezéreknek. Ezt nevezzük Herzl-cionizmusnak. Arthur Hanikét pedig elvezették, a Lloyd sorokban, a temesvári gazdag szalonokba. És lehetséges, hogy fehérre terített asztaloknál beszéltek vele zsidó nyomorról. De ő a zsidó nyomort szemével nem látta. Nem vezették el egyes erdélyi és máramarosi zsidó lakta falvakba, hogy megismerkedjen az elszegényedett és agyongyőrtött produktív zsidó paraszttal. A reális zsidó nyomorral. És akkor nem csoda, ha azt hangoztatta: „Óvakodjunk a konjunktura cionistáktól“.

Mert, hiszen ezt nevezzük szalon-cionizmusnak.

Mi is a ruszinszko példára akartunk tenni valamit. Mert mi itt, a zsidó nyomor közepette élünk. Zsidó nyomorral ébredünk minden reggel és zsidó nyomorral megtelt szívvel fekszünk le. Világközpontunkhoz fordultunk. És világközpontunk utasításait követeltünk.

Tettük ezt azért is, mert láttuk, hogy a temesvári cionista elvbarátaink nem csinálnak ezirányban semmit. Van olyan súlyos az erdélyi zsidó nyomor, mint a Lengyel, vagy németországi. Erdély, ahelyett, hogy több certifikátot kapjon, mindig kevesebbet és kevesebbet kap. Ezzel szemben Lengyel- és Németország az összcertifikátok kétharmadát kapják. Mert

annak a zsidóságnak vannak vezérei, kik sikra tudnak szállni érdekeikért. Nálunk pedig szalacionizmust üznek.

Téves az a felfogás, hogy azért kapunk mi kevesebb cserifikátot, mert teljesítményeink a Keren Hajeszod és Keren Kajemethel szemben sincsenek abban az arányban, mint Német- vagy Lengyelországban. Mert sohasem a pénz, hanem a zsidó nyomor volt az alapelv, a cserifikátok elosztásánál.

És ezért van az, hogy nem türhelik, ha

vannak olyanok, kik tenni akarnak valamit. Ahelyett, hogy segítségünkre lennének, mindenféle eszközökkel, megengedhetőkkel és megengedhetetlenekkel, megakadályoznak bennünket, hogy eredményeket is érjünk el. Pedig bennünket semmi egyéb, csak kizárólagosan a zsidónyomor vezényel. Az igazi herzi elgondolás.

És ezulon is hirdettük, hogy mi tovább a is követni fogjuk Herzi parancsszavát, a hallhatatlan Vezér elgondolását. (—)

Stud. Szokol E. (Varsó)

A nő szerepe a Mizrachi mozgalomban

Mindjárt azután, ahogy ki lett mondva ellentünk a vészítélet és egész hírnevünkől, nagyságunkból és fényünkől csupán egy meggörnyedt hát és egy vándorbot maradt, hogy a Gáluthba induljunk, ekkor egy zsidó nő, Rachel ösanyánk, a Mindenható elé sietett, fellármázta az egeket, nyugodni nem hagyván a világok fejedelmét és könyörületet kért értünk.

„Egy hang hallatszott az égen, keserű könnyeknek sóhaja, Rachel siratja gyermekeit“.

A kétezeréves keserű Gáluth ideje alatt, amikor a világ összes ösvényein és utjain szétszórva, idegen asztalok alól szedjük össze a morzsákat és szívjuk az aniszemizmus és gyűlölet fullasztó levegőjét, ekkor a Cion utáni vágyakozásunk közepette, megjelent előttünk egy női alak, mely fejét a földig hajtra ül előttünk és keservesen sir száműzött gyermekei után.

Vagy: Láttuk, hogy a szent oreál (söchiná) egy női alakban, feketében burkolva, anyaként fördelte kezeit, jajongott szent romjainkon és hozzánk hasonlóan besülyesztette arcát az országutak porrába és a porráégett szentély hamvába.

Ugy történt akkor is, mikor fáradtan pokoli utaktól, hegyes sziklákon és tűzhányó vulkánok fölött vándorolva, boszorkánybarlangok és vad, vérszomjas hordák tanyáin átíörve, amikor szomjunkat saját vérünk tengereiben csillapítottuk. Kinyújtottuk könyörgő kezeinket az ég felé, megváltás után sóhajtván. És akkor szellemünk szent előt megváltóinkkal egyidejűleg megjelentek a nagy zsidó asszonyok, amelyek történelmünk különböző korszakaiban a Geulához, a megváltáshoz segítettek, vagy maguk voltak a megváltó angyalok.

Mirjám, Debóra, Jáál, Jehudith és Eszter szolgáljanak példaként. De nem csupán a diaszpóra és a megváltás történelmében és víziójában jelent meg a zsidó nő hanem a jelen valóságában is.

Most az utolsó korszakban is jöttek a zsidó nők, a zsidó leányok, hogy segítsenek a csodák csodájának idejében meggyújtani a zsidóság napját Keleten. És együtt a zsidó nép nagy fiaival hozták életüket áldozatként, a zsidó nép újjáéledésének ol-tárára.

De mi is kerestük azokat a hűséges zsidó nőket, akik a zsidó néptest felszabadításával egyidejűleg, ne verjék láncokba és ne üzzék a Gáluthba a zsidó nép szellemét és lelkét.

Kerestük azon testvéreinket, kik a cionizmus és a kék fehér zászlóval együtt, magasra lobogtassák a Tóra és vallás lobogóját is.

Kerestük, nem találtuk.

Mig meg lett feremtve a mi Nőszervezetünk: a Násé és Ceiroth Mizrachi.

2.]

Mi a programja a „Násé és Ceiroth Mizrachinak“? Ugyanaz, mint a „Ceire Mizrachie“: „Tóra v, Avoda“ Tan és Munka! Erec Jiszráél felépíteni, a Tóra szellemében. Produktív munka által, igazságos szociális alapokon.

Három csodálatos erő szintézise: Vallás, ideális nacionalizmus és munka. Vallás. — Az élet nedve, lénye és tartalma. Már kimagasló azáltal, hogy ez adta meg népünknek azt az erőt, hogy a Gáluth kinjait és keserveit kibírja. Nacionalizmusunk — nem a sovinizsma, hanem az, mely felébresztette egy népben azt a szükségletet, hogy testileg és lelkileg összeforrjon országával.

Munka. — Az a tengely, mely körül a világ forog. Munka nélkül nem lehet semmit sem alkotni és anélkül senki sem létezhetik.

De eddig felmorzsolódott családjaink voltak. Egy részét Istennek szenteltük, míg a másik részét a pokolnak áldoztuk. Férfiak a zsidóság szellemében nevelkedtek, nők — idegen szellemben és bálványimádók kultúrájában. Férfi testvéreink ragaszkodtak a tökéletes zsidóság eszményeihez, míg nő testvéreink távolálltak mindentől, vagy hangosan kikacagtak bennünket és rajtunk keresztül az egész zsidó népet.

Még alig bontottuk ki a „Násé és Ceiroth Mizrachi“ zászlaját és máris hajtanak a remény csiráit. Remélhetjük, hogy a „söchiná“ rövidesen — egészen és harmonikusan — visszi fog térni Jákob sátraiba.

3.

Sokan kérdezik: Ha a Násé és Ceiroth Mizrachinak ugyanaz a programja, mint a „Ceire—Mizrachinak“, akkor minek szükséges egy külön szervezet részükre? Mert a nőnek megvan, az ő sajátos karaktere, munkaköre, alkotási lehetőségei és különösképen az ő specifikus nevelési szükséglete.

A Ceire—Mizrachinál csupán, a meglévő zsidó tudományok kiszélesítése és kimélyítése szükséges. A Násé és Ceiroth Mizrachinál pedig, a tanulási az alfabétánál, az elementáris zsidó tudásoknál kell megkezdeni és azután tovább és tovább haladni, míg fel-tárhajjuk előttük, a zsidó tudás és a zsidó szellem kincstárát.

A nő könnyebben hajlik az idegen kultúrákhoz és a szabad elvektől könnyebben hagyja magát befolyásolni. Ezért különös súlyt kell helyezni, egy intenzív vallás nemzeti felvilágosító munkára.

A munka metodusai is másak, a nő pszichikájához megfelelőek kell legyenek. És ezért a Tóra v, Avoda ideálok megvalósításának instrumentumai is másak kell legyenek a Násé és Ceiroth Mizrachinál, mint a Ceire Mizrachinál.

4.

Ugy mint a nő, úgy az egész család. Ugy mint a család, úgy az egész zsidó nép. Tehát az ut, a Tóra v, Avoda ideálok, a zsidó nép szívében való begyökerezésére és bevésésére, a Násé és Ceiroth Mizrachi szervezeten keresztül vezet.

Béke a cionista szervezetben.

Örömmel fogadta a tizenhétmilliónyi zsidóság azt a hírt, hogy létrejött a béke a cionista táborban. A béke megkötésének eredményeként, írja a zsidó világsajtó, megadatott a cionista Executívének a lehetőség, hogy a közeljövőben fontosabb politikai lépéseket tehessen. „Viszálykodás ütött ki Ábrahám és Loth pásztorai között, a kanaiták és a perizeusok uralták akkor Erec Jiszráél.“ (Börésith-Lech-Löchy.)

És a kommentár fejteget:

Azért uralták akkor a kanaiták és a perizeusok Erec Jiszráél földjét, mert viszálykodás volt Ábrahám és Loth pásztorai között. Mert ha béke és egység van a zsidó nép között, akkor a zsidóság ereje megdönthetetlen.

A viszálykodások tartama alatt, megfelekezett a Jisuv arról, hogy létezik egy arab-probléma, Legislative-Council, zsidó munkahiány, földvásárlási tilalom stb, súlyos problémák, melyek veszélyeztetik egész palesztinai művünket. A cionista Executive, mint olyan, pedig képtelen volt akármilyen akcióba lépni ezek megakadályozására, mert nem képviselte a zsidó egységet.

Remélni akarjuk, hogy a béke mely a tiznektedik órában kötött, még idejében történt. Azonban ezen békekötést csak szép kezdetnek tekinthetjük. Vannak még pártok a cionista szervezetben, melyek nem azonosítják magukat, a Jewish Agency mai Executívájának politikájával. És ezen pártok sulya a Jisuvban van olyan nagy legalábbis, mint annak a pártnak, mellyel a béke megkötött. Az igazi béke és egység csak akkor fog létrejönni, ha Executive folytatni fogja tárgyalásait a többi pártokkal is és helyet fog adni az összes pártok képviselőinek az Executívében. Mert csakis egy koalíciós Executive képviselheti az egész zsidó népet.

Ha az Executive is így gondolja, ekkor eme kezdeményezését részünkről üdvözölhetjük.

Mozgalmunkból

Cluj. A Ceire Mizrachi új vezetőséget választott. A vezetőség szép munkaprogram alapján indította be a téli munkát. Ugyancsak reorganizálódott a Zákén Mizrachi. A Zákén Mizrachi élén a következő vezetőség áll: Klein Jakab, Klein Eljáhu, dr Glasner Izsák, Brisz N., K'ein Jeremiás. A Zákén Mizrachi egy széleskörű kulturprogramot dolgozott ki a téli hónapokra. A héber tanulás rendszeresen lett beindítva. Ugyancsak megszerveztünk egy három hónapos angol kurzust. KKL munkát rendszeresen végzünk.

Careii. Schwartz Perec chalucunk reorganizálta a csoportot. Megindult a téli munka. KKL munkát végzünk. Héber kurzusok kétszer hetenként vannak.

Cehul. A téli munka beindítása alkalmából egy nagyszabású teastélyt rendeztünk. Ünnepegyünkön részt vett Izrael Alberi, az Executive elnöke, ki egy jól felépített előadást tartott „a vallásos Palesztina“ címen. Az estélyen az összes tagok részvettek. Klein Joel vezetése mellett minden este héber kurzusok vannak. A múlt héten vezettük be az ideit Oneg Sabbath előadásokat. A bevezető előadást Klein Joel tartotta. Szép tevékenységet fejt itt ki a Ceiroth és a Bnoth-Akiba.

Heanda. A Ceire és Ceiroth új munkaközvetlenekitöltött a tanuláshoz. Rendszeres héber kurzusaink vannak. Dr Hartstein József, csoportunk díszelnöke, rendszeres előadásokat tart a cionizmusról és általános zsidó problémákról. A vezetőség igyekszik a központ utasításait végrehajtani.

Lupeni. Mint új csoport szép tevékenységet fejt ki. Kötelességteljesítő csoport. Szépen indult meg a hebraizáció és kulturmunka. A csoport tagjai egyre növekednek. Csak tovább is így.

Oradea. Az ideológiai harcok megszűntek és komoly szervezeti és kulturmunka indult meg. A tagok rendszeren látogatják a Talmud kurzusokat. Kötelezettségeinknek igyekezni fogunk eleget tenni.

Petroseni. Új csoport. Itt a Zákén Mizrachi együtt dolgozik a Ceirével. A csoport elnöke Goldstein Márkus azigis elvbarátunk garanciát nyújt arra, hogy a csoport rövid idő alatt be fog illeszkedni a régi csoportok közé. Hebraizáció és kulturmunka nagy mértékben folyik. A központtal héberül leveleznek.

Segall B. Dow chávérunk, a B. H. H. Nib. elnöke és Fisch Jolán chávéránk, cluji Ceiroth vezetőnöje, Cluj eljegyezték egymást. Eljegyzésükhöz sok szerencsét kíván az erdélyi B. H. H. Executívéje.

A Hamadrich 5 ik száma a napokban jelent meg és az összes csoportoknak szíjjel lett küldve. Felkérjük összes csoportjainkat, hogy a Hamadrich hátalékaikat mielőbb beküldeni sziveskedjenek, hogy annak további megjelentetésében ne legyünk akadályozva.

A B. H. Hamizrachi mellékletet az erdélyi B. H. H. Központjának szerkesztőbizottsága szerkeszti.

A B. H. Hamizrachi melléklet szerkesztőségének címe: B. H. Hamizrachi, Sighet. Piața Unirii No. 20. Mindennemű cikkek, kéziratok és hírek a szerkesztőség címére küldendők.

Nyilatkozat.

Ezulon tudatjuk összes csoportjainkkal, tagjainkkal és mindenkiel, kik mozgalmunkkal szimpatizálnak, hogy úgy szervezelünknek, valamint szervezetünk központjának nincs semmiféle kapcsolata, a Szatmáron „Dátenu“ cím alatt megjelenő lappal, amiért is úgy a lap tartalmáért, valamint a lap kiadásából kifolyó összes következményekért semminemű felelősséget nem vállalunk.

Brit—Hanoar—Hamizrachi.
Erdélyrészi Központja.

ואדרבה בעדותך נגד מלאכים ולא אכזבי!

הנה כבר לפני שלשים שנה כתבתי במכתב "אללנעמי יוד" ציוניזם" תשעה מכתבים אודות בחורי ישיבה אשר מפני הלחץ זה הדחק, זמה מוכרחים לחזור על הפתחים נארחי ופרחי, ומי עור ולא יראה כמה בויון התורה מעומק בשפל מצב הבחורים כזה, וכן שמתהי כפי אל כבוד הרבנים הגאונים וראשי קהלות מדינותינו, ובקשתי אותם להקבץ ולהתאסף יחד ולייסד חברה תומכי ישיבות דמדינה, למען לא יצטרכו הבחורים לכתת רגלם לקבץ נדבות אכזבי ולעמוד בעניי בפתח. ומה מאוד שמח לבי בראותי בשנת תרפ"ט לפק שכל הרבנים הגאונים דמדינותינו באו על החתום בדפוס מיוחדים שנדפסו אז בעיר גרווד יע"א, וכולם זה אחד" ענו ואמרו כי נחוץ מאוד לייסד במדינותינו חברה כזאת, ובראותי כן שמחתי מאוד והשבתי כי עתה עלה עמוד השחר ורח בחושך אור לבחורים -- אך בעניי כדרך מרקיע תכלת וכרעם משמים שהורים בפתע פתאום נתכשל הדבר ורעיון תמיכת הישיבות טבע במצולות ים. יען כי בי או בי רבנים גאונים הורו בהם למרות התמיכת ידם ונהפך לבם לבטל החברה הקדושה הזאת אשר אמרנו בצלה יהיו בני עניים שמהם הצא תורה. והנה הלילה לי לפגוע בכבוד הרבנים הגאונים האלה, כי מי אני ומה חיי ומה חסדי ומה צדקתי? אך לא זכיתי להבין ולא אוכל להרץ לי הקרש העצומה, מדוע בשלו או רוב הרבנים דמדינותינו את דעתם לבני המיעוט, להיפוך מההון תורה שמחויב המיעוט לבטל דעתם לבני הרוב? וכיון שגם עתה דעת כל הרבנים דמדינה (בדקו"ל רובו ככולו) שנהוין מאוד לייסד במדינותינו חברה תומכי ישיבות דמדינה, גמו שנתייסדה מכבר במדינת אונגארן ובמדינת טישו-סלאוואקיא, בליאה נשנבה בעיני מדוע לא יקצו הרבנים מהרדמתם ומדוע לא יעבירו קול במתנה העברים לבוא ולהתאסף יחד בעיר קלוזש או בעיר אראדעא כל הרבנים וכל ראשי הקהלות דמדינותינו כדי לייסד "עפ"י רוב דיעות" החברה הקדושה הזאת, יגידו נא לי אם יש מענה בפייהם על השאלה: למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה' לחינוך הישיבות, נשם שמקריבים אותו אכזבי במדינת אונגארן וסלאוואקיא? הן אמת שאיזה רבנים מכת הספרדים יסדר לעצמם איזה חברה וקראו לה שם תומכי ישיבות -- אבל היא מונחת בקרן זית, ואינה אלא "ווינקעל-הפה" שלא נודע ממנה לשום אדם, ועד היום לא שמענו שאיזה בעלי בתים יהיו נודבים צדקה בשבחות וימים טובים להחברה הזאת, ופפי ודועתי אין להחברה הזאת רק איזה יניקה כל שהו מן הלשכה המרכזית שמחלקת לה שירים מן הכנסת הנאכילה שמעמפעל של הלשכה, ועל כן היא רק חברה קטנה מאוד, ואין לה שום דמיון אל החברה תומכי ישיבות דמדינה, שרצו כל הרבנים וכל הקהלות לייסד בתחלה כדמות החברות האלה אשר נתייסדו באונגארן ובסלאוואקיא. ואתה אליכם אישים הרבנים הגדולים מאורי בית ישראל אשר באראדעא, טירנו-מורעיש, דעעש, שימלעויל-סילוואניא, סאסרענען, ואחרון אחרון חביב הגאון אביד דק"ק טורדא נשיא הלשכה שליט"א, אקרא, עשו קיבוץ וריבויץ ופעלים לתורה! קראו אספה וכתבו אל היהודים כשגב בעיניכם, קראה של חיבה אל כל הרבנים וראשי הקהלות דמדינה, לבוא לאחת מעיירות הגדולות כדי להחזיר עטרה ליושנה ולייסד חברה תומכי ישיבות דמדינה עפ"י חוקי שמאטמען טובים אליבע דכ"ע -- ולא תאמרו כבר מאוחר הדבר, כי באמת אין מוקדם ומאוחר בתורה, וגם עתה עודנה עת לעשות לה' ולחיווק תורתו, ועודנה תוכלו לתקן את אשר שחתם או בברחכם מעיר גרווד כנוס מפני חרב מבלי להוציא דעת "כל הרבנים" מן הכה אל הפועל -- אנא לבשו עזו וחגרו נכורה! קראו אספה ואתה ואתה כי יבואו אל האספה הזאת הרבנים וראשי הקהלות מכל אפסי ארץ ותחשב לכם לצדקה לדור ודור עד עולם.

והנה אני מבטיחכם שאין כוונתי אלא לשם שמים, כאשר יעיד עלי יודע תעלומות ית"ש, ואתם עשו כשגב בעיניכם -- ואם ח"ו דברי יהיו לריק ולא אפעל מאומה בדברי, אני את נפשי הצלתי ולא אחי חיוב באחריות, רק מנהלי ומנהיגי המדינה יהנו דין והשבחו לפני כסא שופט צדק.

בעה"ת פק"ק מאראש-לודאש יום א' לסדר ואנכי עבר ואמר שנת תרצ"ה לפ"ק.

נרשון ה"ק שמעיה
אב"ד דמה והגליל יע"א

„Ébredjenek fel rabbijaink és hitközségeink közömbösségükből“

Közel 30 éve, hogy az akkor „Algemein Jüdische Zeitung“ hasábjain kilenc cikk keretében mulattam rá a jesivában tanuló növendékek szomorú helyzetére. Felhívtam a közfigyelmet a kosztinapok és az egyéb leffennartási szükségletek koldultság megalázó szegénytelen módszerére. Kértem az ország nagytekintélyű rabbikarát, a hitközségi vezetőségeket, hogy a helyzet megjavítása érdekében egy országos „Tomche Jesivosz“ (Jesiva növendékekkel segélyező egyesület) alakítsák.

Leírhatatlan az az öröm, amely szívemet elöltötte, midőn 1929-ben végre az ország összes rabbijainak Oradeán (Nagyvárad) megjelent nyomatott felhívását olvastam, melyben egy emberként, egy akaratú fejezték ki az országos Tomcha Jesiva megalakulásának fontosságát. Ebben már a jesiva bocherek sorsa jobbratordulásának elérkezét láttam. És mennyire nagy volt a csalódásom, amidőn tudomásomra jutott, hogy egy két rabbi visszalépése folytán, e szent ügy ismét hajótörést szenvedett.

Távol áll tőlem és méltatlannak érzem magamat, hogy e nagylelkű rabbiakat felelősségre vonjam ezen tettükért, de nem találok okát annak, hogy miért szenvedett fiaskót a rabbiság többségének lelkesedése a néhány kisebbségben maradt rabbival szemben. Holott a Tóra szabályai értelmében, ellenkezőleg a kisebbség köteles a többséget véleményben követni. Ma én pedig az ország -- mondhatni -- összes rabbijait ma is elemelési szükségességét érzik, hogy Magyarország és csehszlovákiai mintára egy országos Tomche Jesiva alakuljon, -- felvetődik a kérdés, hogy miért nem ébrednek fel rabbijaink a letargikus közömbösségükből és miért nem hívják fel a zsidó közvéleményt egy-egy állásfoglalásra? Miért nem hívják össze az illetékes tényezők Oradeára, vagy Clujra egy országos kongresszust, hol a többségben lévő rabbikar döntése értelmében meg lehetne vetni a Tomche Jesiva alapjait?

Igaz, hogy néhány szefárd vezető rabbi alakított egy egyesületet, amelyet Tomche Jesiva néven neveztek el, a valóságban azonban ez is csupán egy „augelyet“ nek nevezhető, mert jóformán senki sem tud rójuk, bevételi forrásuk egyáltalán nincs. Főntartásához pedig csupán az orth. Központi Iroda gámbellja jegy bevételeiből járul hozzá, amely folytán igen jelentéktelen szerepre van kárhóztatva és még hozzávétele sem közelíti meg a Magyarország és Szlovákiában működő Tomche Jesiva egyesületeket, vagy pedig az 1929-ben felvetett kolosszális egyesületnek fer eit.

Mind ezek után a zsidóság vezetőihez, az erdélyi orthodoxia vezetőihez: az oradeai, tg. muresi, clujji, déji, simleul silvaniei, reghini főrabbihoz, de nem utolsósorban Wezel Albert lurdai főrabbihoz, az orth. Központi Iroda elnökéhez fordulok, hogy egy országos Tomche Jesiva egyesületet alakítsanak a Tóra megerősítése érdekében. Ne halasszák ezt az ügyet, mert nincs fontosabb ügy az erdélyi ortodoxianak, minthogy a jövő nemzedék neveléséről gondoskodjon. It van tehát a tettek órája, hogy a Tóra ért és annak terjesztői érdekében is legyenek valami. Tegyük jóvá azt a hibát, amit Oradeán 1929-ben elkövetünk.

Hívjátok össze e konferenciát és meg fogjátok látni, hogy az ország valamennyi rabbija és hitközségi vezetői részt fognak azon venni, ami számotokra csak dicsőséget és babért fog jelenteni.

Végül megnyilatkoztam: kijelenthetem, hogy mindezeket csupán a vallásunk és a köz érdekében teszem, amelynek keresztülvitelét reátok bízom. De ha valaki -- Isten mélt -- ezen felhívásom süket füleire találna, úgy legalább az én lelkiismeretem tisztia marad és az ország rabbijai és hitközségi vezetői fognak az Isten ítélőszéké előtt tettükért felelni.

Ludas, (Marosludas) 5695. Chesvan 19.

Stern Gerson főrabbi,
Ludesul de Mureș (Marosludas).

Egyesületi hírek

Az Erdélyi Zsidó Árvagondozó a téli hónapokra nagyszabású propaganda munkát készít elő. A munka-program tekintetében első helyen az Árvagondozó égisze alatt működő három erdélyi zsidó tanoncólthon kapacitásának teljes kihasználása és ezen keresztül volna leginkább megoldható az ifjúságnak produktív pályákra leendő kiképzése. Közösösen a mezőgazdasági kiképzés iránt nagy az érdeklődés a zsidó fiatalok részéről, ami a Palesztina felé gravitáló ifjainkál teljesen érthető is. Maga a JOINT párizsi igazgatósága is nagy figyelemmel kíséri az Árvagondozó ilyen irányú munkásságát. P. Czerszki és Aronovici vezértitkár, a Joint kiküldötteinek kolozsvári látogatása alkalmával megtartott Központi Bizottsági ülésen, maguk is az Árvagondozó legürgösebben megvalósítandó feladatainak fogadták el a tanoncólthonok mielőbbi kibővítését, hogy a felvételre alkalmas növendékek kiképzése mielőbb kezdetét vehesse. Az Árvagondozó a szervezete kívül álló zsidókat, de magukat a hitközségeket is fel fogja szólítani, hogy ezt az erdélyi zsidó fiatal-ság megmentését célzó nagy akcióit anyagilag megfelelő mértékben támogassák. Havi 300 lei az az összeg, melynek vállalása ellenében bármely hitközség vagy zsidó testület 1-1 árva, vagy szegényorszu gyermeket ipari pályára leendő kiképzés céljából egyelőre csak a kolozsvári tanoncólthonba beutalhat, ahol a gyermek ellátásáról, oktatásáról és zsidó szellemben való neveléséről az inasévek folyamán gondoskodás történik. Ezzel a nagy hardrejtű kérdéssel az Árvagondozó decemberben összehívó évi konferenciája fog behatóan foglalkozni. Az akcióit szívesen ajánljuk illetékesek figyelmébe.

A baia-mareli Wizo csoport új tisztikart választott, miután a régi elnök Rizza Simion hosszabb időre távozott Bányáról. Az elnök Weisz Sándorné, alelnökök: Brosz Palné, dr. Sarudi Farkasné, Roth Zoltáné. Titkár: Kardos Olga. A csoport megkezdte őszi munkáját. Az első leány Weisz Sándorné rendezte szep eredményel. Jung Wizo alakítása tervbe van véve, az előkészületek megkezdésére. A csoport vezetősége kidolgozott egész téli munkaprogramot.

A kosicei (Kissa) „Brit Jeschura“, a Cionista Revizionista Unio vallásos frakciója most tartotta meg előjárósági választását, mely alkalommal meg lettek választva: Diszelnök: Dr. Löwy József, elnökök: Berkovits Izidor Ernő, alelnökök: Uhr Izidor, Major Domus: Abraham M. Wollner, pénztárosok: Kőnig Jakab, titkár: Hirsch Márton, Kerec Tel Chaj gondnok: Löwinger Emil, ellenőr: Aftergut Miksa, 2 előjárósági tagok: Lax N. és Stern Sándor. -- Az autonóm „Brit Jeschura“ a Revizionista Unio kebelében működik. Vallásos alapon a Tóra szellemében látja az új zsidóállamot és együtt dolgozik a Hazohar, Betar és a Brit Hachajjal, Palesztina felépítéséért a Jordán mindkét partján.

A tg.-muresi (Marosvásárhely) izr. hitközség vezetőségi választásával az elmúlt heti szünetben már foglalkoztunk. A választás az összes zsidó testületek meleggyűlésével történt. Ezáltal közöljük a megválasztott tisztikar teljes névsorát. Elnök: Senensieb Béla. Képviselőtestületi tagok: Dr. Berner Mór, Brambir Hermann, Bretter Vilmos, Braun Izor, Bürger Albert, Bauergarten Géza, Benjamina József, dr. Citron László, Darvas Mór, Deutsca Béla, Elekcs József, dr. Engelberg Dezső, dr. Erdélyi Eni, Etás Mór, Farkas Samu, Fisch R. Mór, Fischer Máté, Fodor Miksa, Fritsch József, Fürtész Lajos, Fekete Mihály, Fritsch Izó, dr. Farkas Róbert, Feschmann Armin, Godl Adolf, Goldschlag Oszias, Hartung Béla, Hirsch Albert, dr. Hirsch Gusztáv, Hochtel Manó, Hoch Lajos, dr. Horváth Simon, dr. Halper Emil, Izsák Elemér, József Emil, dr. Kriész Mór, Kieselstein Mór, Klein Miksa, Kohn Márton, László József, dr. Lőte Lajos, dr. Löwenstein Lajos, Lédarér Dezső, Markovits Dávid, Mastitz Albari, Mastitz Henrik, Middelmann Armin, Mojnár Vilmos, Nagy Dezső, Németh Áron, Nuszbau Adolf, Porjesz Sándor, Reiszfeld Miklós, Révész Gyula, Révész Zsigmond, Révész Ernő, Robicsék Vilmos, Rothmann Mór, Rosenfeld Jenő, Rosenfeld József, Räder Ferenc, Riemer Károly, Sándor Mór, dr. Sáason Lajos, Stern Antal, Senensieb Jenő, Senensieb Béla, Schäfer Miksa, Schwartz Antal, Schwartz Dezső, Seidler Izsi, Traub Mór, Tihanyi Dezső, Vámos Sándor, Wégaer Kálmán.

Gheorgheni-i (Gyergyószentmiklós) zsidóság egy új nemes intézménnyel, egy Gemilász Chesred egyesülettel gazdagodott. Az intézmény megalakítója Rubin Izidor, aki faradságot nem kímélve már eddig is szép eredményt ért el a zsidó szolidaritás eme intézményével, amely köcsön formájában gyorssegélyzést áll az anyagiakban megszorult hitorsosok rendelkezésére. Nem hallgathatjuk el azon nemes zsidó férfiaknak sem a nevéit, akik nagyobb összeggel járultak hozzá e mintagyűlés létesítéséhez. A nagy ünnepeken is számos edományos: ás történet és a gheorgheni Nőegylet a Caewra Khadischa állondónak hathatós részt kérnek az egyesület támogatásából. Az alábbiakba közöljük úgy az egyesület vezetőségének, mint a jölelők adakozóinak névsorát: Horváth Miksa, Darvas, László, Halász Adolf hitk. elnök, Gottlieb Áron Sámuel Jakab, Rubin Hermann, Székely Hermann, Margittai Béla, Vágó Andor, Lévi Armin, Zipser Miksa, Rubin Adolf, Lupu Hermanna, Weisz Áron rabbi, özv. Schwartz Gyuláné, Weinstein Ferenc, László B. nő, Moskovits Manó, Izsák Sándor, Weisberger Béla, Reiszfeld Béla, Sztrul Adolf, Lupu Hermanna Germani Sztrul, Szmuk Sándor, Inagber Jeand, Güler Mihály, Schwartz Náthán, Káhn J. dr. Boan L. pól, Hanz Béla, Russel Abraham, Voslab, Gerson Kappel és Farkas Mór Joseni.

RÖVID HIREK

PRÁGA. — Az elmúlt héten hu yt el 74 éves korában Maurus Bloch a prágai sajtóminisztérium vezetője, akinek hatásköre alá tartozott a kormányssajtó irányítása is. A háború kitörésekor a bécsi miniszterelnökség sajtószektorját vezette és ebben a minőségében ő szerkesztette Ferencz József „Népmehoz” című kiáltványát, amely a szerbiának megüzent háborút tartalmazta. Blochot a prágai zsidó temetőben helyezték nyugalomra.

BERLIN. — A zsidó iskolák száma állandóan növekszik. Folyó évben 35 új zsidó iskola nyílt. — Graf Ernst zu Reventlow csakett itt a Reichswart október 14-én számában. Ebben megcáfolja azt a külföldi reménykedést, hogy a német kormány a zsidókérdésben enyhíti az álláspontját. Itt alapvető kérdésszól van szó. Vagy vegyél a zsidókérdés: világi kérdés, Világszerencsétlenség. A német álláspont végleges és ez nem más, mint egy történelmi folyamat, melynek során az egész világ át fogja venni a német kezdeményezést. — A Tauusban a fürdőhelyek szövetsége elhatározta, hogy jövőre egyetlen zsidó fürdővendéget sem engednek be a Tauus területére. — Hamburgban a Gólyához címzett vendéglőbe befegyedti egy zsidó férfi és nő. Ebből véres verekedés támadt. A hamburgi zsinagóga előtt a kijövő imádkozókat csoportosan insultálták. A hamburgi pályaudvaron hasonló tumultuózus jelenetek játszódtak le.

BÉCS. — Hivatalos kimutatások szerint 1928 januárjától 1934 július elejéig 447 zsidó kitérés történt Bécsben.

VARSÓ. — Az állami statisztika-hivatal által közölt születési statisztikák kimutatása szerint 1934 első felében a zsidók között volt a legalsó sorúbb a születési arányszám, 1000 zsidó lakosra 20,9 születés esett szemben az 1000 katolikus lakosra eső 28,8 születéssel. A halálozások a katolikusoknál 14,3, a zsidók részéről 9,5 volt. A halálozási arányszám tehát a zsidóknál alacsonyabb. — A „Hapoel” varsói munkássegylet helyiségében az elmúlt napokban végzetes szerencsétlenség történt. Ábrahám Willenski 26 éves fiatalember fegyverével foglalatzkodott, majd hirtelen két lövés dördült, amely közül az egyik Sandtauer 22 éves sportolót taláta. A golyó a nyakán furódott be és röviddel kórházba szállítása után kiszáradt. Willenski maga is megsérült balkegyjén. A rendőrség a gondatlan fiatalembert őrizetbe vette. — A közoktatásiügyi miniszterium a lublini jesivát, amelynek alapítója és világhíres vezetője, Rabbi Meir Schapiro zol a közelmúltban hunyt el, főiskolává nevezte ki. A jesiva hallgatói e szerint ugyanolyan jogokat élveznek, mint az egyetem hallgatói, a vasúton kedvezményben részesülnek, stb. A lublini jesiva jelenlegi vezetője Rabbi Zwi Arje Frommer. — Litzki-Berthold, az ismert zsidó politikus és újságíró, egy sajtókonferencián éles támadást intézett az I. C. A ellen. Litzki kifejti, hogy az ICA-nak Argentínában még ma is 100 000 hektárt meghaladó földje van, amelyen olasz telepeseknek ad bérre, ahelyett hogy a zsidó emigránsokat telepítenék ki rajta. — Nova Miaszó községben Sindel Joskowicz zsidó fiatalember egy entizemita kilergés alkalmával olyan súlyos sérüléseket szenvedett, hogy néhány nap múlva belehalt.

PÁRIS. — A saarvidéki népszavazás lehetőségeit már most erősen kommentálja a francia sajtó. Mindenekelőtt számításba vesznek egy újabb zsidó emigrációt arra az esetre, ha a Harmadik Birodalom kapná vissza a Saarvidéket. A francia sajtó lezögezi, hogy bár Franciaország a legmesszebbmenően támogatja az üldözött emigránsokat, akiknek semmi más bűnük nincs, minthogy zsidók, mégis a tömeges zsidó emigráció nagy gondot okoz a francia nemzetnek, mert a gazdasági válság következtében nincs annyi egzisztenciális hely az országban, amennyit az emigránsok igénybevesznek. Ezért újabb emigráció befogadására Franciaország már nem képes és csak morális támogatást nyújthat a menekülteknek.

LONDON. Az október 16-ára összehívott és elhalasztott Hitler ellenes bojkott-konferencia november 25-én til össze Londonban.

BUDAPEST. A napokban indult el a „Budapest” nevű dunai motorgőzös első palesztinai útjára. A kihajózás ünnepélyes keretek között folyt le. Az ünnepségen megjelent Horib Miklós kormányzó is. A hajó értékes építőanyagokat szállított Palesztinába. A Nemzeti Bank engedélyezte, hogy a KKL irodák által összegyűjtött összegek értékeit áruban szállítsák ki Palesztinába.

BUKAREST. — A román állami hajózás hivatalos szerve a Szerviciul Maritim Roman, nyilvánosságra hozta, hogy az összes Palesztinába induló állami hajókon kóser-konyhát állítanak fel.

GENE. — A genfi női szabadság- és békeliga levelet írt egy sereg német néci asszonynak, melyben az érzésükre appellálnak a más felfogó uak embertelen megintzása ellen.

JERUZSALEM. — Hét évvel ezelőtt emlékművet állítottak fel Faisal iraki királynak. Az emlékoszlop arab felirata a következő: „A függetlenség nem adja, hanem veszti. A nemzet szabadsága saját kezében van”. Az arab feliratot sokan kommentálják Palesztinában. Azt a célzást, hogy minden nép maga kell, hogy megszerezze szabadságát és ne várhat arra, míg valaki kívülről megadja azt, az angolok címére vonatkoztatják. Mindenestre érdekes, hogy a mandatárius hatalam megengedi az araboknak, hogy ilyen jelszavakat propagáljanak.

Az erdélyi Brith Hanoar Hamizrachi mozgalmából

Petrova. K c i, de aktiv csoport. Összes kötelezettségének a legfontosabbban tesz eleget. Héberül leveleznek. Pontos havi jelentést küldenek be és az összes utasításoknak eleget tessnek.

Reteag. Gátni Mórásche chalucunk végzett itt szervezeti munkát. Megalakult a Bré és Bnoth Akiba. Héberül kezdtek levelezni. Elégé aktív kis csoport, azonban kötelezettségeiknek jobban felelőnek eleget.

Reghin. Egyike a legrendesebb csoportoknak. A hebraizáció gyönyörűen fejlődik. Pontosan küldik be a központi hozzájárulást és a havi jelentéseket és szorgalmasan tanulják a Hamadrícho. KKL munkái rendszeresen végzik. A Tóra v'Avoda alapot is szorgalmazzák. Tagjai közül sokan bírják tökéletesen a héber nyelvet. Mindannyian lelkes emberek.

Rozavlea. A csoport összes tagjai héberül beszélnek. A palesztinai héber sajtó sine java a csoport utámbában található. Használati nyelvük a héber. Szorgalmasan tanulnak Talmudot és Suicha Arucht.

Sighet. Itt a csoport szép nagy helyiségeket vett ki, hogy a téli munkaszezonban rendszeres munkát tudjon végezni. A Zákén-Násé, Ceire és Ceiroth Mizrachit, melyek mintegy 300 taggal rendelkeznek közös munka- és kulturprogramot dolgoztak ki. Ugyancsak újjászervezik a régi héber és jiddis könyvtárt. Három héber tan-zus lesz a téli folyamán. A téli munka szépnek ígérkezik.

Somcuta-Mare. Itt tartózkodik Gátni Menesche chalucunk, ki szervezeti munkát végez. Rendes héber tanulás folyik.

Dragos Vodán megalakult a Ceire Mizrachit. Szép Ceire Mizrachit alakult meg Dragos Vodán. A csoport eddig 20 tagot számol.

Toplija. Szép munka folyik a csoportban. Eddig Kleia Ier cha ucunk végezte a hebraizációs munkát. Most K rpelesz Zvy vette át a kulturmunka vezetését. Az idej kulturmunka megkezdődött. A csoport fejlődéséhez éberségéhez hozzájárul az a körülmény is, hogy itt van a H chaluc Hamizrachinak egy 30 tagu hochsere sniffje. A csoport és a sniff között meg van a teljes harmónia. A Tóra v'Avoda alapot rendszeresen szorgalmazzák.

Timisoara. Itt is szép munka folyik. Minden szombaton rendszeres Oneg-Sebbat előadásokat tartanak.

A valealui mihai-i (Érmihályfalva) Ceire Mizrachit az elmúlt héten tartotta vezetőség választását. Az egyesület élére egy ötagu kuratóriumot helyeztek a következők részvételével: Rosenblüth Sándor, Schwartz Benó, Ben Salom, Lindenfeld Sándor és Sternberg Naftoli. — A Ceiroth Mizrachiban is tisztújító választás történt. Elnökö: Heller Rózsi, alelnök: Lindenfeld Regina, pénztárnok: Engel-tein Papi, ellenőr: W. inberger Margit, titkár: Rosenblüth Bába, Bnoth Akiba vezetői: Geibmann Juliska és Simon Rózsi.

Az oradeai Mizrachit ifjúsági szervezetének vizsgálmi bizottsága már megkezdte az előkészítő munkálatokat, a szokásos Chanuka-estjének a megrendezésére. Az ezévi estélyen gyönyörű orosz jiddis színdarabok — több táncszámmal egybekötve, — valamint magyarnyelvű vígjátékok fognak színpadra kerülni. A műsor többi kiemelkedő számai: Chanuka gyertyagyújtás, az ismert kis Gárdi interpretálásában, továbbá magánzámok, kuplék és más chanukai aktualitások. A kísérő zenét a közszeretnek örvendő Funk zenekar vezetésével egy 15 tagu ifjú zenekar sz. Igaltatta. — A Mizrachit ifjúsága mindent elkövet, hogy az oradeai zsidó ifjúság ezidei Chanuka-estje a szezon egyik legkiemelkedőbb eseménye legyen.

— Slavescu pénzügyminiszter a bucurești Coral templomban. 1934 nov. 2-án, a péntek esti istentisztelet fényes keretek közt folyt le, melyen résztvettek: a pénzügyminiszter, a főváros számos notabilitásával, pénzkapacitásai, valamint a fővárosi zsidóság sine java, Sigmund Birman, Iacob Friedman, Micu S. Zenler Lidor, Sternbach, W. Filderman nobilitásokkal az élén. 5 órára zsufolásig megtelt a templom, amikor kezdelét vette az ünnepi istentisztelet Hoffmann és Ruvinski főkantórok magasnívóju közreműködésével, utána Dr. Niemirower országos főrabbi tartotta meg hatalmas szónoblatát, melyben kiemelte a kölcsön fontosságát és kérte az ország zsidóságát, hogy vegye ki részét az őt megillető módon, mert az ország javát szolgálja ez a kölcsön. Beszéde után a királyhimnusz énekelte a templom kórusa. A fényes istentisztelet emelkedett hangulatban ért véget.

— Az arabok tiltakozó sztrájkja a Balfour-deklaráció ellen. November 2-án, a Balfour-deklaráció egyfordulója napján, az arabok tiltakozó sztrájkot akartak rendezni a Balfour-deklaráció ellen, az arab lakosság azonban nem reagált vezetőinek felhívására és az üzleti életben csak alig érezhető csökkenés mutatkozott.

ZSIDÓ HUMOR

Amin Palesztina nevet

A turista

A bécsi angol konzul előtt megjelenik egy rongyos öltözetű, szánalmas kinézetű zsidó fiatalember és turista-vízumot kér Palesztinába. A követ végignézi a fiatalember rongyos ruháját, szaggalott cipőjén és így szól hozzá: — Mondja kérem, megnézte ön már legalább Bécsset?

Házulajdonos Tel-Avivban

Egy amerikai zsidó palesztinába költözik és bérel egy lakást.

— Miért nem épít Ön egy házat — kérdik tőle.

— Azt hiszi talán, hogy én is egy szegény naplopó vagyok, mint más emigránsok? Azok építenek maguknak házat, mert nincs pénzük, hogy bérletet fizessenek. Én azonban Istennek hála, ki tudom fizetni a házbért...

Elni és élni hagyni

Egy vidéki kereskedőhöz beállít egy utazó és légyapirt ajánl.

— Nem veszek — mondotta a kereskedő.

— Az utazó mégis csak megakarja kötni az üzletet és kedvező feltételekkel kínálja portékáját.

— Nem veszek, mondja energikusan a kereskedő. Nem veszek, mert nálam üzlet elv: Élni és élni hagyni.

A zsidó rendőr.

Egy telavivi zsidó rendőr feltartóztatt egy soffört, mert gyorsabban hajlott a megengedetnél. A rendőr így szól a sofförhöz:

— Állj! Neked 20 piasztért kell fizetned gyors-hajásért.

— Eszembe sincs.

— Muszój fizetned!

— Ha, ha, neveléséges.

— Micsoda hahaha! kitbál a rendőr, — jegyzőkönyvet veszek fel.

— Na ne mond?!

— Jöjj velem azonnal a rendőrségre!

— Nem megyek!

— A törvény nevében jönnöd kell!

— Bolond-ág.

— Hallod csak, én mondom neked, jönnöd kell és te fogsz jönni, olyan egészségesek legyünk mi ketten, hogy jönni fogsz. Ugye legyél boldog feleségeddel és gyermekeiddel, hogy jössz!

— Állj — liált a sofför, ha erőszakkal kényszerítesz, akkor megyek.

Mennyasszony és a narancsos.

Egy jobb házból származó fiatal emigránsnőszület akar. Sadchent hivat magához, aki a következőket mondja:

— Ajánlok Önnek egy leányt, aki már ugyan nem fiatal, de van egy egészen fiatal ültetésű narancsosa.

A fiatal emigráns azonban így válaszol: Legyen inkább a leány fiatal és a narancsos öreg.

A panaszfalnál.

Egy amerikai Jeruzsálemben érkezése után felkeresi a Panaszfalt. Igen mély benyomást tesz rá, sir és imádkozik. Megkérdezi tőle az egyik jeruzsálemi benszülöt: — Mit szól Ön a panaszfalhoz?

— Ugyan, hagyjon békét — mondja ingerülten az amerikai — ha a zsidó lak van már valami finom dolguk, mint ez a Panaszfal, akkor is ide teszik a város egy sötét sarkába és le kell az embernek járni a lábát, míg odajut. Mi lenne például, ha a telavivi strandra helyeznék át a panaszfalt, vagy ha már éppen Jeruzsálemben muszáj ennek lenni, akkor miért nem helyezik a Jaffa-uccára, a város szívébe?

Banküzlet Palesztinában.

Egy palesztinai zsidó megjelenik az egyik bankban és így szól az igazgatóhoz:

— Tud-e nekem 100 fontot kölcsönözni egy napra?

— Nem, ezt nem, de tudos Önnek 1 fontot 100 napra adni.